

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет економіки та бізнес-технологій
(повне найменування інституту, назва факультету)
Кафедра економіки та митної справи
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: «Світовий ринок туристичних послуг: тенденції та перспективи розвитку»

Виконав

студент 4 курсу, групи БТЕ-1912
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини», ОПП «Міжнародний бізнес»
(код і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Боренко О.О.

(прізвище та ініціали студента)

Керівник Лазнева І.О.

(прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

м. Запоріжжя
2026 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Запорізька політехніка»

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет: Бізнес-технологій та економікиКафедра: Економіки та митної справиРівень вищої освіти: перший (бакалаврський)Спеціальність: 292 «Міжнародні економічні відносини», ОПП «Міжнародний бізнес»Галузь знань: 29 міжнародні відносини

(код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮЗав. кафедри, к.держ.упр., доцентСоколов А.В.“ _____ ” _____ 2026 року**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ**Боренко Олексій Олексійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Світовий ринок туристичних послуг: тенденції та перспективи розвитку»керівник роботи доц., к.і.н. Лазнева І.О.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «05» травня 2026 року № 2162. Строк подання студентом роботи 01 червня 2026 р.3. Вихідні дані до роботи інформаційна база законодавчих та нормативних урядових актів, матеріали державної служби статистики України та міжнародних організацій, публікації у фахових журналах, електронні економічні публікації, Інтернет ресурси.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

- 1) Теоретичні засади функціонування світового ринку туристичних послуг;
 - 2) Аналіз сучасних тенденцій розвитку світового ринку туристичних послуг;
 - 3) Перспективи та напрями розвитку світового ринку туристичних послуг.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
-
- 22 рисунки, 14 таблиць.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	Прийняв виконане завдання
I розділ	доц., к.і.н. Лазнева І.О.	08.04.2026	26.04.2026
II розділ	доц., к.і.н. Лазнева І.О.	06.05.2026	20.05.2026
III розділ	доц., к.і.н. Лазнева І.О.	18.05.2026	31.05.2026
Нормоконтроль	доц., к.і.н. Лазнева І.О.	01.06.2026	06.06.2026

7. Дата видачі завдання 10 березня 2026 року**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів бакалаврської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми	11-14.03.2026	
2	Підбір літератури та вивчення літературних джерел	14-24.03.2026	
3	Складання плану роботи	24.03.2026	
4	Виконання вступу	22.03. - 28.03.2026	
5	Виконання розділу 1	08.04. - 25.04.2026	
6	Виконання розділу 2	06.05. - 20.05.2026	
7	Виконання розділу 3	18.05. - 31.05.2026	
8	Формулювання загальних висновків	22.05. -04.06.2026	
9	Оформлення роботи та проходження нормоконтролю	01.06. -06.06.2026	
10	Одержання відгуку та рецензії	01.06. -06.06.2026	
11	Подання остаточного варіанту роботи на кафедру	06.06.2026	

Здобувач _____ **Боренко О.О.**Керівник роботи _____ **Лазнева І.О.**

РЕФЕРАТ

КБР: 91 с., 22 рис., 14 табл., 58 джерел

ТУРИСТИЧНІ ПОСЛУГИ, СВІТОВИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РИНОК, МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ, ТУРИСТИЧНІ ПОТОКИ, ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТУРИЗМУ, СТАЛИЙ ТУРИЗМ, ТУРИСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ІННОВАЦІЇ В ТУРИЗМІ, ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК, КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ, SMART TOURISM.

TOURISM SERVICES, WORLD TOURISM MARKET, INTERNATIONAL TOURISM, TOURIST FLOWS, DIGITALIZATION OF TOURISM, SUSTAINABLE TOURISM, TOURISM INFRASTRUCTURE, GLOBALIZATION, INNOVATIONS IN TOURISM, ECONOMIC DEVELOPMENT, COMPETITIVENESS OF TOURIST DESTINATIONS, SMART TOURISM

Мета роботи – дослідження сучасних тенденцій розвитку світового ринку туристичних послуг, особливостей його функціонування в умовах глобальних економічних трансформацій з визначенням перспектив подальшого розвитку туристичної індустрії.

Об’єкт дослідження – процеси функціонування та розвитку світового ринку туристичних послуг.

Предмет дослідження – сучасні тенденції, ключові детермінанти та перспективи розвитку світового ринку туристичних послуг в умовах глобальних економічних змін.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів аналізу. Застосування системного підходу дозволило комплексно дослідити особливості функціонування світового ринку туристичних послуг в умовах

глобалізації та цифрової трансформації економіки, а також визначити вплив економічних, соціальних і технологічних факторів на його розвиток. За допомогою економіко-статистичних методів проаналізовано сучасні тенденції розвитку міжнародного туристичного ринку, динаміку туристичних потоків, обсяги доходів туристичної індустрії та роль туризму у світовій економіці. Методи аналізу та узагальнення використано для систематизації ключових детермінант розвитку туристичних послуг, визначення основних проблем і перспектив функціонування туристичного сектору. Порівняльний метод дав можливість дослідити особливості розвитку туристичного ринку в різних країнах та регіонах світу. Для візуалізації результатів дослідження застосовано графічний метод, що дозволило наочно відобразити тенденції, структурні зміни та перспективи розвитку світового ринку туристичних послуг.

У роботі проаналізовано теоретико-методологічні підходи до дослідження сутності світового туристичного ринку та визначено його ключові характеристики в умовах глобалізації, цифрової трансформації й посилення міжнародної конкуренції. Розкрито значення світового туристичного ринку як важливої складової глобальної економіки, що забезпечує розвиток міжнародної мобільності населення, формування конкурентоспроможності туристичних дестинацій, активізацію міждержавної співпраці та стимулювання соціально-економічного розвитку країн. Уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема поняття «світовий ринок туристичних послуг», під яким запропоновано розуміти систему міжнародних економічних відносин, пов'язаних із виробництвом, реалізацією та споживанням туристичних послуг, що функціонує в умовах глобалізації, цифровізації та міжнародної мобільності населення. Проаналізовано зарубіжний та національний досвід розвитку туристичної сфери, включаючи особливості функціонування туристичного ринку провідних країн світу та України. Визначено основні тенденції розвитку міжнародного туризму, пов'язані з цифровізацією туристичних послуг,

розвитком smart tourism, поширенням принципів сталого розвитку, екологізацією туристичної діяльності та трансформацією споживчих пріоритетів. Досліджено вплив пандемії COVID-19, воєнних викликів, глобальних економічних і геополітичних факторів на формування туристичних потоків, конкурентоспроможність туристичних destinations та функціонування міжнародного туристичного ринку. Окреслено стратегічні напрями розвитку світового туристичного ринку, включаючи впровадження цифрових технологій, smart tourism-рішень, у сферу туристичних послуг, модернізацію туристичної й транспортної інфраструктури, розвиток цифрових платформ бронювання та персоналізацію туристичних продуктів. Розглянуто перспективи розвитку туристичного ринку України в умовах післявоєнного відновлення, євроінтеграції та поглиблення міжнародної співпраці. Визначено стратегічні орієнтири підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі України через цифрову трансформацію, розвиток внутрішнього та регіонального туризму, гармонізацію туристичних стандартів із вимогами Європейського Союзу, залучення інвестицій і впровадження принципів сталого розвитку. Підкреслено важливість інноваційного розвитку туристичної сфери, модернізації інфраструктури та інтеграції України до європейського і світового туристичного простору.

The paper analyzes theoretical and methodological approaches to studying the essence of the world tourism market and identifies its key characteristics in the context of globalization, digital transformation and increased international competition. The significance of the world tourism market as an important component of the global economy is revealed, which ensures the development of international population mobility, the formation of the competitiveness of tourist destinations, the activation of interstate cooperation and the stimulation of socio-economic development of countries. The conceptual and categorical apparatus of the study is specified, in particular the concept of "world tourism services market",

under which it is proposed to understand the system of international economic relations related to the production, sale and consumption of tourist services, which functions in the context of globalization, digitalization and international population mobility. The foreign and national experience of developing the tourism sector is analyzed, including the peculiarities of the functioning of the tourism market of the leading countries of the world and Ukraine. The main trends in the development of international tourism are identified, related to the digitalization of tourist services, the development of smart tourism, the spread of sustainable development principles, the greening of tourist activities and the transformation of consumer priorities. The impact of the COVID-19 pandemic, military challenges, global economic and geopolitical factors on the formation of tourist flows, the competitiveness of tourist destinations and the functioning of the international tourist market is studied.

Strategic directions for the development of the global tourist market are outlined, including the introduction of digital technologies, smart tourism solutions in the field of tourist services, the modernization of tourist and transport infrastructure, the development of digital booking platforms and the personalization of tourist products. The prospects for the development of the Ukrainian tourist market in the conditions of post-war recovery, European integration and deepening international cooperation are considered. Strategic guidelines for increasing the competitiveness of Ukraine's tourism industry through digital transformation, development of domestic and regional tourism, harmonization of tourism standards with the requirements of the European Union, attraction of investments and implementation of sustainable development principles have been identified. The importance of innovative development of the tourism sector, modernization of infrastructure and integration of Ukraine into the European and global tourism space has been emphasized.

ЗМІСТ

Завдання на кваліфікаційну бакалаврську роботу.....	2
Реферат.....	4
Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів	8
Вступ.....	9
1 Теоретичні засади функціонування світового ринку туристичних послуг.....	14
1.1 Світовий ринок туристичних послуг як складова глобальної економіки.....	14
1.2 Детермінанти розвитку світового ринку туристичних послуг.....	22
2 Аналіз сучасних тенденцій розвитку світового ринку туристичних послуг.....	31
2.1 Динаміка розвитку міжнародного туристичного ринку у сучасних умовах.....	31
2.2 Тенденції розвитку ринку туристичних послуг в Україні.....	43
3 Перспективи та напрями розвитку світового ринку туристичних послуг	56
3.1 Стратегічні перспективи розвитку світового туристичного ринку.....	56
3.2 Перспективи інтеграції України у світовий туристичний ринок.....	64
Висновки.....	73
Перелік джерел посилань.....	75

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

Скорочення	Словосполучення
Грн.	Гривня
ДПП	Державно-приватне партнерство
ІТ	Інформаційні технології
ІТ-послуги	Інформаційні послуги
ІКТ	Інформаційно-комунікаційні технології
ін.	Інші
ЕС	European Commission
ІС	Інституційне середовище
ISO	International Organization for Standardization
КБ	Кібербезпека
Млрд.	Мільярд
НГО	Неприбуткові громадські організації
НУО	Неурядова організація
р.	Рік
рис.	Рис.
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
IFOAM	International Federation of Organic Agriculture Movements
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
CIC	Community Interest Company
табл.	Таблиця
ЦТ	Цифрова трансформація
UNEP Environment Programme	United Nations Environment Programme
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
WTO	World Trade Organization
World Bank	World Bank

ВСТУП

Розвиток світового ринку туристичних послуг в умовах глобалізації та цифрової трансформації є одним із важливих чинників економічного зростання, міжнародної інтеграції та підвищення конкурентоспроможності країн у світовій економіці. Туристична індустрія виступає важливою складовою глобального ринку послуг, забезпечуючи розвиток міжнародних економічних зв'язків, культурного обміну та інвестиційної активності. Сучасні тенденції розвитку туризму формуються під впливом цифрових технологій, зміни споживчих потреб, розвитку транспортної інфраструктури та глобальних соціально-економічних трансформацій.

Актуальність теми зумовлена тим, що туристичні послуги стають важливим фактором розвитку національних економік, створення робочих місць та збільшення валютних надходжень. Зростання міжнародної мобільності населення, розвиток онлайн-платформ бронювання, цифровізація туристичного бізнесу та посилення конкуренції на глобальному ринку формують нові умови функціонування туристичної індустрії. Водночас світовий туристичний ринок зазнає впливу кризових явищ, геополітичної нестабільності та екологічних викликів, що потребує адаптації бізнес-моделей і пошуку нових напрямів розвитку.

У сучасних умовах туристичні послуги забезпечують інтеграцію країн у глобальний економічний простір, сприяють розвитку інфраструктури, міжнародної торгівлі та сфери послуг. Туризм стає важливим інструментом економічного розвитку, підвищення інвестиційної привабливості та формування позитивного міжнародного іміджу держав. Саме тому дослідження тенденцій і перспектив розвитку світового ринку туристичних послуг набуває особливого значення.

Таким чином, актуальність дослідження світового ринку туристичних послуг визначається його важливою роллю у розвитку глобальної економіки та міжнародного співробітництва. Туристична індустрія сприяє активізації

економічної діяльності, розвитку інноваційних сервісів і розширенню міжнародних зв'язків. Вивчення сучасних тенденцій функціонування туристичного ринку є необхідним для формування ефективних стратегій розвитку, підвищення конкурентоспроможності туристичного бізнесу та адаптації до глобальних викликів.

Теоретичні основи розвитку світового ринку туристичних послуг досліджували такі науковці та практики, як Джон Тріб, Річард Батлер, Філіп Котлер, Кріс Купер, Девід Вівер, Ніл Лейпер, В. Кифяк, О. Любіцева, Т. Ткаченко, І. Смаль та інші. Їхні праці присвячені питанням розвитку міжнародного туризму, туристичної інфраструктури, цифровізації туристичних послуг, маркетингу туристичних дестинацій та впливу туризму на економічний розвиток.

Таким чином, наукові дослідження зазначених авторів формують теоретичну основу для аналізу сучасних тенденцій розвитку світового ринку туристичних послуг. Водночас подальшого вивчення потребують питання цифрової трансформації туристичної індустрії, впливу глобальних криз на туристичний ринок, розвитку сталого туризму та підвищення конкурентоспроможності туристичних дестинацій, що й обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Мета роботи – дослідження сучасних тенденцій розвитку світового ринку туристичних послуг, особливостей його функціонування в умовах глобальних економічних трансформацій з визначенням перспектив подальшого розвитку туристичної індустрії.

Відповідно до мети дослідження в роботі нами передбачено розв'язання наступних завдань дослідження:

- а) дослідити та узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності світового ринку туристичних послуг як складової глобальної економіки;
- б) визначити та систематизувати детермінанти розвитку світового ринку туристичних послуг;

в) проаналізувати динаміку розвитку міжнародного туристичного ринку у сучасних умовах;

г) з'ясувати тенденції розвитку ринку туристичних послуг в Україні;

д) визначити стратегічні перспективи розвитку світового туристичного ринку;

е) виокремити перспективи інтеграції України у світовий туристичний ринок.

Об'єкт дослідження – процеси функціонування та розвитку світового ринку туристичних послуг.

Предмет дослідження – сучасні тенденції, ключові детермінанти та перспективи розвитку світового ринку туристичних послуг в умовах глобальних економічних змін.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Метод системного підходу застосовано для аналізу сучасних наукових підходів до розвитку світового ринку туристичних послуг та визначення факторів, що впливають на його функціонування. Економіко-статистичний метод використано для оцінювання динаміки міжнародних туристичних потоків, доходів туристичної індустрії та тенденцій розвитку світового туристичного ринку. Методи аналізу та узагальнення дали змогу систематизувати сучасні тенденції розвитку туристичних послуг, основні напрями цифровізації туристичної сфери та особливості функціонування міжнародного туризму. Графічний метод застосовано для візуалізації структурних змін, динаміки розвитку та прогнозних тенденцій світового ринку туристичних послуг.

Інформаційною базою дослідження є статистичні матеріали міжнародних організацій, аналітичні звіти туристичних асоціацій, офіційні дані державних установ, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також нормативно-правові документи у сфері туризму та міжнародних послуг.

Апробація результатів бакалаврської роботи. 1 тези доповіді за матеріалами Щорічної науково-практичної конференції викладачів, науковців,

молодих учених, аспірантів та студентів «Тиждень науки-2025» 10 березня 2025 р. м. Запоріжжя. Публікації відображають основні результати роботи.

Структура роботи. Робота складається з вступу, 3 розділів, висновків; містить 91 сторінка тексту. Перелік джерел посилань включає 58 найменувань.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

1.1 Світовий ринок туристичних послуг як складова глобальної економіки

У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації світової економіки ринок туристичних послуг набуває дедалі більшого значення як одна з найбільш динамічних складових міжнародної торгівлі послугами. Його розвиток зумовлений активізацією міжнародної мобільності населення, зростанням доходів домогосподарств, поширенням цифрових технологій та підвищенням ролі сфери послуг у формуванні валового внутрішнього продукту країн світу. У цьому контексті туристичний ринок виступає важливим чинником економічного зростання, розвитку міжнародного співробітництва, інтеграції національних економік у глобальний простір та стимулювання інвестиційної активності.

Сутність світового ринку туристичних послуг полягає у функціонуванні системи міжнародних економічних відносин, пов'язаних із виробництвом, реалізацією та споживанням туристичних послуг, що забезпечують задоволення потреб населення у подорожах, відпочинку, оздоровленні, культурному розвитку та діловій активності. Водночас сучасний туристичний ринок дедалі більше інтегрується у глобальні цифрові екосистеми, формуючи міжнародні ланцюги створення вартості та нові моделі споживчої поведінки [3].

Світовий ринок туристичних послуг є важливою складовою глобальної економіки, оскільки забезпечує значні валютні надходження, створення робочих місць, розвиток суміжних галузей та активізацію міжнародних економічних зв'язків. Туризм безпосередньо впливає на розвиток транспорту, готельно-ресторанного бізнесу, торгівлі, страхування, інформаційно-комунікаційних технологій, культури та індустрії розваг. Крім того, туристична сфера виступає

інструментом міжкультурної взаємодії, формування позитивного міжнародного іміджу держав та посилення інтеграційних процесів у світовій економіці [7].

У науковій літературі відсутній єдиний підхід до трактування світового ринку туристичних послуг, що пояснюється його складною багаторівневою структурою та міжгалузевим характером (табл. 1.1). Зокрема, економічний підхід розглядає туристичний ринок як систему міжнародного обміну туристичними послугами; функціональний — акцентує увагу на механізмах задоволення туристичних потреб; інституційний — досліджує роль державного регулювання, міжнародних організацій та нормативного забезпечення; соціокультурний — підкреслює значення туризму у розвитку людського капіталу та культурного обміну; інноваційний — визначає туристичний ринок як середовище впровадження цифрових технологій і сучасних сервісних моделей. Така багатогранність підходів свідчить про комплексність і стратегічну значущість туристичної сфери в умовах глобальної економіки.

Таблиця 1.1 — Підходи до визначення сутності світового ринку туристичних послуг [3,7,8, 9]

Підхід	Сутнісна характеристика	Ключовий акцент
Економічний	Світовий ринок туристичних послуг розглядається як система міжнародного обміну туристичними послугами	Попит, пропозиція, валютні надходження, конкурентоспроможність
Функціональний	Сукупність процесів виробництва, реалізації та споживання туристичних послуг	Задоволення туристичних потреб
Інституційний	Ринок, що функціонує в межах міжнародного та державного регулювання	Нормативно-правове забезпечення, міжнародні організації
Соціокультурний	Інструмент розвитку міжкультурної комунікації та людського капіталу	Культурний обмін, соціальний розвиток
Інноваційний	Сфера впровадження цифрових технологій та інноваційних туристичних сервісів	Digital-трансформація, онлайн-платформи
Комплексний (інтегрований)	Поєднання економічних, соціальних, інституційних та технологічних аспектів розвитку туризму	Сталий розвиток, глобальна інтеграція

Узагальнення підходів до визначення сутності світового ринку туристичних послуг свідчить про відсутність універсального трактування даного економічного явища, що обумовлено його багатофункціональною, динамічною та міжгалузеву природою. Водночас більшість сучасних наукових досліджень орієнтуються на комплексний підхід, який передбачає поєднання економічної ефективності, соціальної значущості, інноваційного розвитку та міжнародної інтеграції. У сучасних умовах світовий ринок туристичних послуг перетворюється на один із ключових драйверів розвитку глобальної економіки, забезпечуючи формування нових моделей споживання, міжнародної співпраці та сталого розвитку країн світу.

Роль світового ринку туристичних послуг у глобальній економіці проявляється через низку важливих функцій та напрямів впливу на соціально-економічний розвиток країн. По-перше, міжнародний туризм забезпечує значні валютні надходження та сприяє зростанню валового внутрішнього продукту, виступаючи одним із драйверів розвитку сфери послуг. По-друге, туристичний ринок стимулює розвиток суміжних галузей економіки, зокрема транспорту, готельно-ресторанного бізнесу, торгівлі, інформаційно-комунікаційних технологій, культури та індустрії розваг. По-третє, туристична діяльність сприяє створенню нових робочих місць, розвитку малого та середнього бізнесу, активізації регіонального розвитку та підвищенню рівня зайнятості населення. По-четверте, світовий ринок туристичних послуг виступає важливим інструментом міжнародної інтеграції, міжкультурної комунікації та формування позитивного іміджу держав у глобальному середовищі (табл.1.2).

Інтеграція міжнародних і вітчизняних наукових підходів дозволяє розглядати світовий ринок туристичних послуг як складну багаторівневу систему міжнародних економічних відносин, у межах якої поєднуються економічні, соціальні, культурні, інституційні та інноваційні аспекти розвитку. Такий ринок функціонує на основі міжнародної мобільності населення, розвитку транспортної та інформаційної інфраструктури, цифрових технологій та глобалізаційних процесів.

Таблиця 1.2 – Трактування поняття «світовий ринок туристичних послуг» у наукових підходах [12,13,15,19]

Автор підхід /	Трактування поняття	Ключові акценти	Обмеження підходу
UNWTO	Світовий ринок туристичних послуг як система міжнародних туристичних потоків та економічних відносин у сфері туризму	Міжнародний туризм, економічний ефект	Узагальнений характер
OECD	Туристичний ринок як сегмент міжнародної торгівлі послугами	Економічне зростання, ринок послуг	Недостатній соціокультурний аспект
European Commission	Сфера надання туристичних послуг у межах інтегрованого європейського ринку	Інтеграція, мобільність, стандарти	Регіональна орієнтація
В. Кифяк	Туристичний ринок як складова національної економіки та міжнародного бізнесу	Економічна ефективність, розвиток туризму	Недостатня увага до цифровізації
О. Любіцева	Ринок туристичних послуг як система територіальної організації туристичної діяльності	Туристичні ресурси, регіональний розвиток	Обмежений глобальний аспект
І. Смаль	Туристичний ринок як сфера реалізації туристичних потреб населення	Попит і пропозиція туристичних послуг	Узагальненість підходу
М. Мальська	Світовий туристичний ринок як інструмент міжнародної економічної інтеграції	Глобалізація, міжнародні зв'язки	Недостатня деталізація механізмів
Т. Ткаченко	Туристичний ринок як система соціально-економічних відносин у сфері туризму	Соціально-економічний розвиток	Обмежений інноваційний аспект
О. Бейдик	Туристичний ринок як форма використання туристично-рекреаційного потенціалу	Туристичні ресурси, рекреація	Недостатній акцент на цифрових технологіях
Н. Кудла	Ринок туристичних послуг як середовище функціонування туристичних підприємств	Управління, конкурентоспроможність	Обмежений міжнародний аспект
Інтегрований підхід	Світовий ринок туристичних послуг як багаторівнева система економічних, соціальних та інституційних відносин	Сталий розвиток, цифровізація, глобальна інтеграція	Складність комплексного аналізу

Водночас у міжнародних дослідженнях основна увага приділяється питанням сталого туризму, цифровізації та конкурентоспроможності туристичних дестинацій, тоді як у вітчизняній науковій практиці акцент

переважно зосереджується на проблемах розвитку туристичного потенціалу, інтеграції у світовий туристичний простір та підвищення ефективності функціонування туристичної сфери.

Виходячи з узагальнення наведених підходів, доцільно запропонувати таке авторське визначення: світовий ринок туристичних послуг — це цілісна система міжнародних економічних відносин між виробниками, постачальниками та споживачами туристичних послуг, що функціонує в умовах глобалізації, цифровізації та міжнародної мобільності населення, спрямована на задоволення туристичних потреб, формування доданої вартості, забезпечення конкурентоспроможності туристичних дестинацій та досягнення цілей сталого розвитку.

В умовах сучасної трансформації глобальної економіки, активізації міжнародної конкуренції та прискорення цифрових змін особливого значення набуває розвиток світового ринку туристичних послуг. Туристична сфера дедалі більше перетворюється на один із ключових секторів міжнародної економіки, який забезпечує не лише економічне зростання, але й розвиток міжнародної співпраці, міжкультурного обміну та соціальної інтеграції. Водночас сучасний туристичний ринок зазнає суттєвого впливу глобальних викликів, серед яких пандемії, геополітичні конфлікти, екологічні проблеми та зміна споживчих моделей поведінки. У таких умовах особливої актуальності набуває необхідність формування нових стратегій розвитку туристичної галузі, орієнтованих на інноваційність, цифровізацію, безпеку та принципи сталого розвитку [15]

У цьому контексті виникає необхідність теоретичного узагальнення механізмів функціонування світового ринку туристичних послуг, зокрема визначення логіки трансформації туристичних ресурсів, інфраструктури та сервісів у конкурентоспроможний міжнародний ринок із високою доданою вартістю. Концептуалізація цього процесу дозволяє систематизувати наукові підходи, визначити ключові елементи туристичного ринку та встановити взаємозв'язки між ними. Саме з цією метою доцільним є формування концептуальної моделі функціонування світового ринку туристичних послуг, яка

відображає послідовність створення туристичної вартості — від формування туристичного продукту та розвитку інфраструктури до реалізації послуг і задоволення потреб споживачів (рис.1.1).

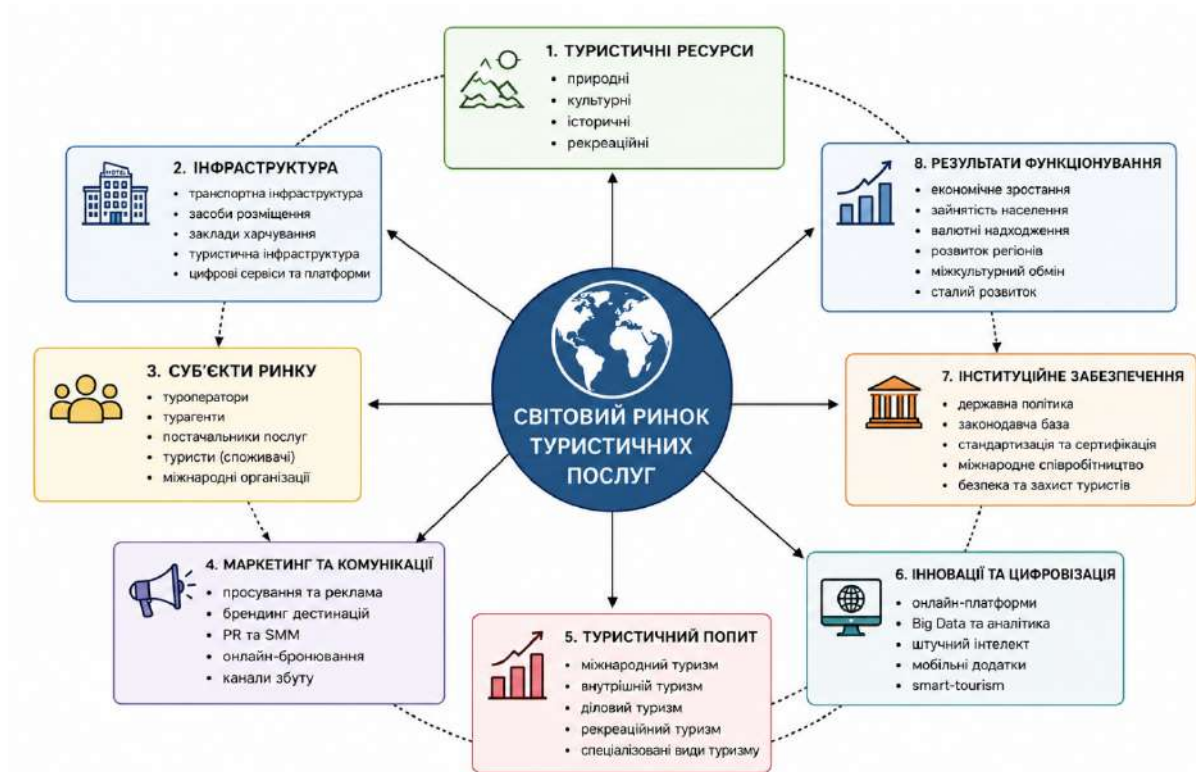

Рисунок 1.1 – Схема функціонування світового ринку туристичних послуг

[19]

Таким чином, наведена схема дозволяє інтерпретувати світовий ринок туристичних послуг як динамічну систему взаємодії економічних суб'єктів, в межах якої відбувається трансформація туристичних ресурсів, сервісів та інфраструктури у стійкий соціально-економічний результат. Її ключовою особливістю є поєднання економічних, інституційних, інформаційних та соціокультурних механізмів, що забезпечують формування попиту, підвищення якості туристичних послуг та розвиток конкурентного середовища. Важливим елементом моделі виступають цифрові технології, маркетингові комунікації та міжнародні стандарти обслуговування, які формують довіру споживачів, забезпечують доступність туристичних послуг і сприяють інтеграції

національних туристичних систем у глобальний економічний простір. Отже, запропонована модель підтверджує, що світовий ринок туристичних послуг є не статичною структурою, а динамічною системою, здатною до саморозвитку, адаптації та трансформації відповідно до глобальних викликів і тенденцій.

Поглиблений аналіз сутності світового ринку туристичних послуг потребує не лише розгляду його як динамічного процесу трансформації туристичних ресурсів у суспільно значущі результати, але й ґрунтовної ідентифікації ключових структурних компонентів, що забезпечують його стабільне функціонування та довгостроковий розвиток. Такий підхід дозволяє перейти від описового розуміння туристичного ринку до системного бачення його внутрішньої організації, логіки побудови та механізмів взаємодії складових елементів. У цьому контексті світовий ринок туристичних послуг доцільно розглядати як складну відкриту систему, що функціонує в умовах постійної взаємодії із зовнішнім середовищем та адаптується до змін економічних, соціальних, технологічних і геополітичних умов.

Враховуючи багатовимірну природу світового туристичного ринку, його структура формується під впливом економічних, соціальних, інституційних, технологічних та екологічних чинників, що обумовлює складність і багаторівневість внутрішньої організації. З одного боку, туристичний ринок підпорядковується загальним законам ринкової економіки, включаючи необхідність забезпечення конкурентоспроможності, ефективності функціонування та формування попиту на туристичні послуги. З іншого боку, ключовим імперативом його розвитку виступає забезпечення безпеки туристичних подорожей, високої якості сервісу, сталого використання туристично-рекреаційних ресурсів та задоволення потреб споживачів у якісному туристичному продукті. Така подвійна природа визначає специфіку функціонування світового ринку туристичних послуг, в межах якого економічні, соціальні та культурні інтереси інтегруються у єдину систему міжнародних відносин.

Особливого значення в цій системі набувають цифрові технології, стандартизація та міжнародне регулювання, які виступають не лише інструментами координації туристичної діяльності, а й системоутворюючими елементами, що визначають правила функціонування ринку та формують довіру споживачів. Саме вони забезпечують доступність туристичних послуг, розвиток глобальних платформ бронювання, ефективність комунікацій між учасниками ринку та інтеграцію туристичних дестинацій у міжнародний економічний простір. Відповідно, всі інші елементи — туристичні ресурси, інфраструктура, попит, сервіс та маркетингові механізми — функціонують у тісному взаємозв'язку із цифровими та інституційними компонентами системи.

Водночас ефективність функціонування світового ринку туристичних послуг значною мірою залежить від рівня узгодженості між його структурними компонентами. Туристичні ресурси формують основу туристичного продукту, інфраструктура забезпечує доступність і комфорт подорожей, туристичний попит визначає напрями розвитку ринку, а державне регулювання та міжнародні організації створюють необхідні умови для стабільного функціонування туристичної сфери. Інноваційні технології та цифрові рішення виступають важливим чинником підвищення ефективності, дозволяючи автоматизувати процеси бронювання, персоналізувати туристичні послуги, підвищувати рівень безпеки та забезпечувати прозорість ринкових процесів. Синергія цих елементів формує здатність світового ринку туристичних послуг забезпечувати не лише економічний результат, але й соціальний, культурний та інтеграційний ефект (рис. 1.2).

Таким чином, узагальнення теоретичних положень та систематизація ключових підходів до досліджуваного явища обумовлює доцільність формування концептуальної моделі, яка відображає структурну логіку взаємозв'язків між основними елементами світового ринку туристичних послуг, дозволяє ідентифікувати детермінанти розвитку та визначити ключові умови забезпечення ефективності його функціонування в сучасному глобальному середовищі. Така модель створює аналітичне підґрунтя для подальшого

поглибленого дослідження механізмів трансформації, адаптації та масштабування міжнародного туристичного ринку в умовах цифровізації та глобалізаційних процесів (рис.1.2).

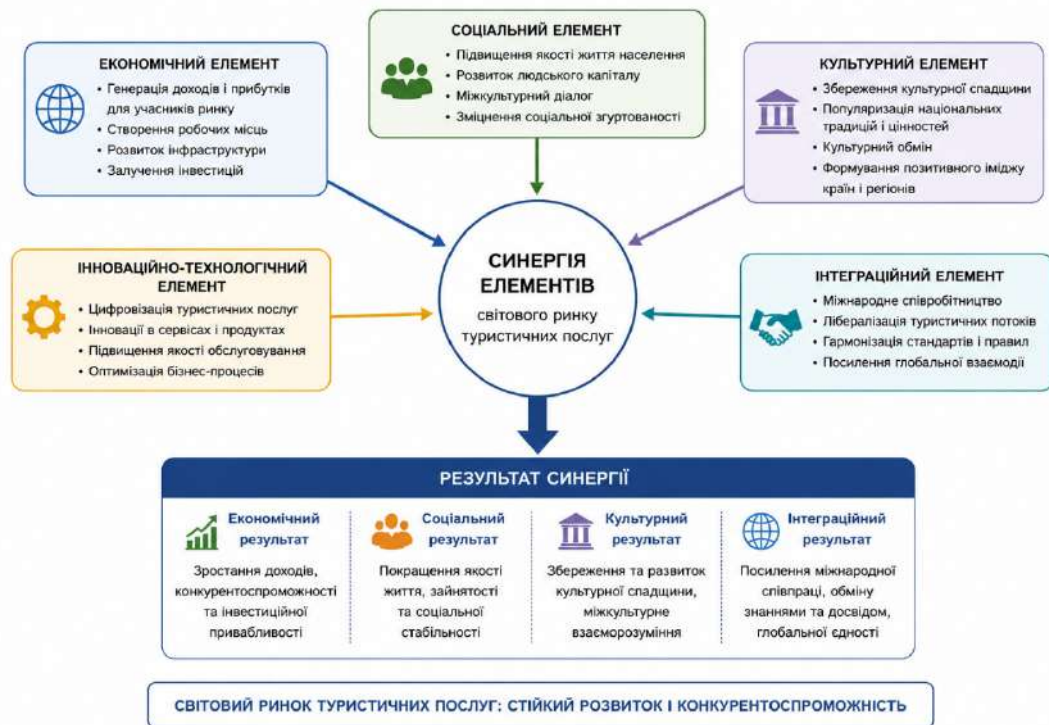

Рисунок 1.2 – Структура світового ринку туристичних послуг [20]

Отже, структура ринку туристичних послуг в глобальному вимірі демонструє, що результативність функціонування світового ринку туристичних послуг визначається не ізольованою дією окремих компонентів, а рівнем їх системної інтеграції та взаємної узгодженості. Центральним елементом виступає цільова орієнтація на забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку туристичної сфери, тоді як ресурсний, інституційний, інформаційний та управлінський блоки виконують функцію інструментального забезпечення її реалізації. Взаємодія цих складових формує синергетичний ефект, що проявляється у підвищенні ефективності, стійкості та адаптивності туристичного ринку в умовах динамічних змін глобального середовища.

Формування результативності функціонування світового ринку туристичних послуг зумовлюється сукупністю взаємопов'язаних факторів, які доцільно умовно об'єднати у дві основні групи: внутрішньо-ринкові та зовнішньо-середовищні детермінанти. До першої групи належать характеристики внутрішньої організації туристичного ринку, зокрема рівень розвитку туристичної інфраструктури, якість туристичних послуг, ефективність управління туристичними підприємствами, інноваційний потенціал галузі, рівень цифровізації та здатність суб'єктів ринку адаптуватися до змін споживчого попиту. Важливе значення має також узгодженість між стратегічними цілями розвитку туризму, маркетинговими механізмами та операційними процесами, що забезпечує цілісність функціонування світового туристичного ринку та підвищення його конкурентоспроможності. Друга група факторів охоплює зовнішнє середовище функціонування туристичного ринку, яке включає інституційні умови, рівень міжнародного співробітництва, стан транспортної та цифрової інфраструктури, доступність фінансових ресурсів, а також вплив економічних, політичних, соціальних, технологічних та екологічних змін. Особливу роль у сучасних умовах відіграють глобалізаційні процеси, міжнародна мобільність населення, геополітична стабільність, рівень безпеки подорожей, розвиток цифрових платформ та зміна моделей туристичної поведінки. Саме ці чинники формують рамкові умови, в межах яких відбувається реалізація внутрішнього потенціалу туристичного ринку та його подальший розвиток. Ефективність функціонування світового ринку туристичних послуг значною мірою визначається здатністю забезпечити збалансовану взаємодію між внутрішніми та зовнішніми компонентами, що передбачає їх взаємне підсилення та узгодження стратегічних і тактичних рішень у процесі розвитку туристичної сфери. Таким чином, запропонована логіка побудови моделі дозволяє зробити висновок, що світовий ринок туристичних послуг має системний характер і формується як результат багаторівневої взаємодії внутрішніх характеристик туристичної галузі та зовнішніх глобальних умов. Такий підхід забезпечує більш глибоке розуміння механізмів функціонування туристичного ринку та створює

основу для підвищення ефективності управлінських і стратегічних рішень у сфері міжнародного туризму [21]

Представлений рис. 1.3 ілюструє модель функціонування світового ринку туристичних послуг, яка відображає його як складну багаторівневу систему взаємодії ключових учасників, інституцій та факторів зовнішнього середовища.

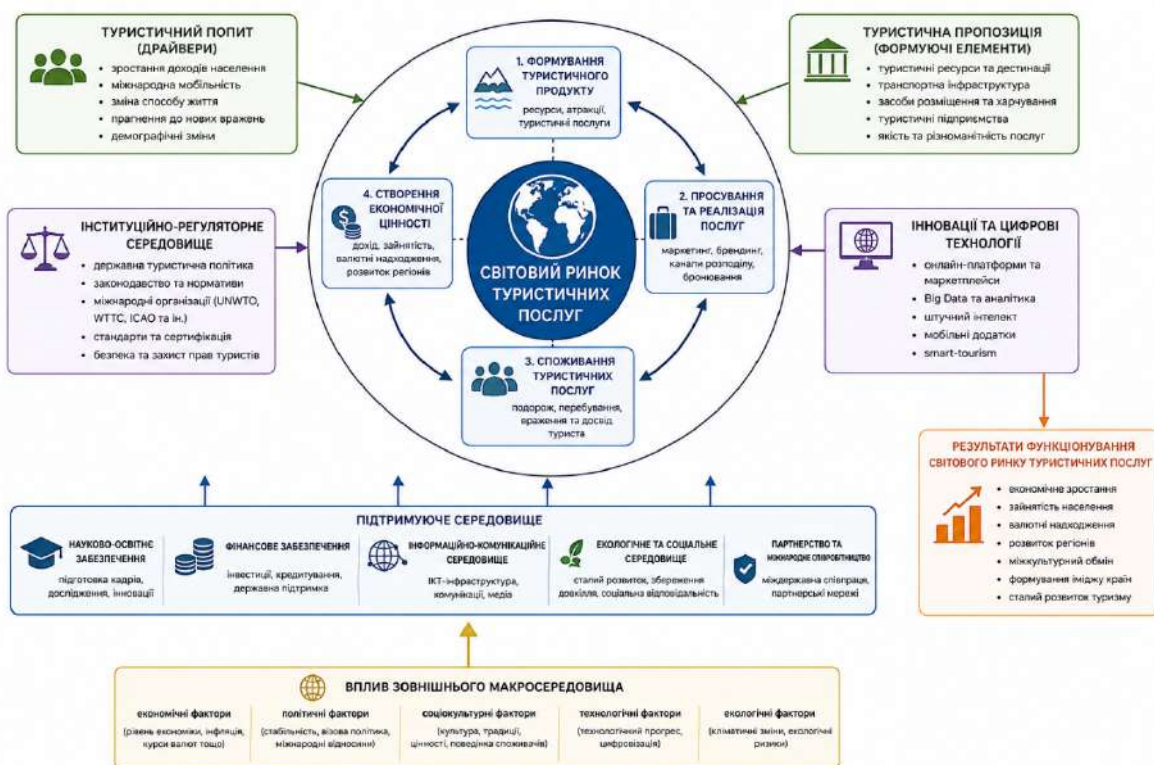

Рисунок 1.3 – Архітектура світового ринку туристичних послуг [22]

У центрі рис.1.3 знаходиться безпосередньо світовий ринок туристичних послуг, що інтегрує етапи створення туристичної вартості — від формування туристичного продукту до його реалізації кінцевому споживачу. Особливістю запропонованої моделі є врахування взаємозв'язків між туристичним попитом, туристичною пропозицією, інституційно-регуляторним середовищем, інноваційними технологіями та підтримуючою інфраструктурою. Такий підхід дозволяє комплексно відобразити механізм формування ринкової рівноваги та визначити ключові детермінанти розвитку світового туристичного ринку.

Зовнішні блоки моделі — туристичний попит, туристична пропозиція, інституційне забезпечення та підтримуюче середовище — виконують функцію системних драйверів, які визначають динаміку, структуру та ефективність функціонування ринку. Водночас внутрішній контур туристичного ринку відображає логіку створення доданої вартості та руху туристичних послуг у межах міжнародного ланцюга обслуговування туристів.

Таким чином, запропонована модель світового ринку туристичних послуг демонструє його системний характер та залежність від багатофакторної взаємодії економічних, соціальних, інституційних, технологічних та екологічних чинників. Світовий туристичний ринок розглядається не як ізольований економічний механізм, а як інтегрована система, що функціонує в умовах постійної взаємодії із глобальним середовищем. Ключову роль у забезпеченні розвитку туристичного ринку відіграє баланс між попитом і пропозицією, який формується під впливом рівня доходів населення, мобільності туристів, якості туристичних послуг, ресурсного потенціалу туристичних дестинацій та доступності інфраструктури.

Водночас інституційне регулювання та міжнародні стандарти визначають правила функціонування туристичного ринку, рівень безпеки туристичних подорожей і ступінь довіри між учасниками міжнародної туристичної діяльності. Окремо слід підкреслити значення підтримуючого середовища, яке включає інформаційно-комунікаційні технології, інноваційні платформи, науково-освітнє забезпечення та фінансові механізми, що формують основу довгострокової стійкості та конкурентоспроможності світового ринку туристичних послуг.

Отже, світовий ринок туристичних послуг доцільно розглядати як відкриту динамічну систему, ефективність функціонування якої визначається ступенем узгодженості між усіма структурними елементами та здатністю адаптуватися до змін глобального економічного, технологічного та соціального середовища.

1.2 Детермінанти розвитку світового ринку туристичних послуг

Світовий ринок туристичних послуг у глобальній економіці відіграє дедалі важливішу роль, що зумовлено трансформацією структури міжнародної торгівлі послугами, зростанням мобільності населення, розвитком цифрових технологій, а також посиленням значення сфери послуг у формуванні глобального ВВП. У сучасних умовах туризм перетворюється на один із ключових секторів світової економіки, який інтегрує економічні, соціальні, культурні та технологічні процеси. Зростання доходів населення, урбанізація, зміна стилю життя та розвиток глобальних комунікацій сприяють активному розширенню міжнародних туристичних потоків і формуванню нових моделей туристичного споживання [22]

У країнах Європейського Союзу туристичний ринок є одним із найбільш структурованих та стабільних у світі. Його розвиток значною мірою визначається високим рівнем інституційного регулювання, інтеграцією в межах єдиного європейського простору, а також активною політикою підтримки сталого та культурного туризму. Ключовими детермінантами розвитку виступають розвинена транспортна інфраструктура, високий рівень сервісу, безпека подорожей та цифровізація туристичних послуг. Особливо важливу роль відіграє політика сталого туризму ЄС, спрямована на збереження культурної та природної спадщини. У США розвиток світового ринку туристичних послуг значною мірою базується на ринкових механізмах, інноваціях та високому рівні розвитку сервісної економіки [24].

Детермінантами є потужний внутрішній туристичний ринок, розвинена авіаційна та готельна інфраструктура, активне використання цифрових платформ бронювання та маркетингових технологій. Важливу роль відіграють приватні інвестиції, глобальні туристичні корпорації та високий рівень інновацій у сфері travel-tech, що формують конкурентні переваги американського туристичного сектору на світовій арені. У країнах Азії туристичний ринок

демонструє одні з найвищих темпів зростання, що зумовлено економічним піднесенням, урбанізацією та розширенням середнього класу. Ключовими детермінантами розвитку виступають державна підтримка туристичної індустрії, масштабні інфраструктурні інвестиції, розвиток внутрішнього туризму та активне впровадження цифрових технологій. Особливо динамічно розвиваються Китай, Японія, Південна Корея та країни Південно-Східної Азії, де туризм стає важливою складовою національних стратегій економічного розвитку.

У країнах Латинської Америки розвиток туристичного ринку значною мірою визначається природно-ресурсним та культурно-історичним потенціалом регіону. Основними детермінантами виступають унікальні туристичні дестинації, екотуризм, культурний туризм, а також зростання міжнародного попиту на автентичні туристичні продукти. Водночас важливу роль відіграють інституційні реформи, розвиток транспортної інфраструктури та інтеграція в глобальні туристичні потоки, орієнтовані переважно на Північну Америку та Європу [25].

У країнах Африки туристичний ринок перебуває на етапі активного формування, проте має значний потенціал зростання. Основними детермінантами розвитку є унікальні природні ресурси, сафари-туризм, культурна спадщина, а також підтримка міжнародних організацій та програм сталого розвитку. Важливе значення має іноземне інвестування у туристичну інфраструктуру та розвиток безпечних туристичних маршрутів, що поступово інтегрують регіон у світову туристичну систему.

У країнах Океанії, зокрема Австралії та Нової Зеландії, туристичний ринок характеризується високим рівнем розвитку та експортною орієнтацією. Основними детермінантами виступають екологічний туризм, високі стандарти якості послуг, розвинена інфраструктура та ефективна державна політика у сфері сталого туризму. Значну роль відіграє також географічна унікальність регіону та його привабливість для міжнародних туристів (табл.1.3).

Таблиця 1.3 — Детермінанти розвитку світового ринку туристичних послуг у різних регіонах світу [23,24,25]

Країна / регіон	Основні детермінанти розвитку туристичного ринку	Ключові особливості	Інституційне регулювання
Європейський Союз	Інтеграція, інфраструктура, сталий туризм, цифровізація	Високий рівень безпеки та сервісу, культурний туризм	Політика ЄС у сфері туризму, екологічні стандарти
США	Ринкові механізми, інновації, приватні інвестиції	Потужний внутрішній ринок, travel-tech, глобальні бренди	Федеральне та регіональне регулювання
Китай	Державна підтримка, інфраструктурний розвиток, цифровізація	Швидке зростання внутрішнього туризму	Національна стратегія розвитку туризму
Індія	Демографічні фактори, культурний потенціал, доступний туризм	Розвиток внутрішнього та релігійного туризму	Державні програми підтримки
Японія	Технологічний розвиток, безпека, якість сервісу	Високотехнологічний туристичний сектор	Суворе регулювання та стандарти якості
Латинська Америка	Природно-ресурсний потенціал, екотуризм, культурна спадщина	Орієнтація на міжнародний туризм	Змішане регулювання та міжнародна співпраця
Африка	Природні ресурси, міжнародна підтримка, інвестиції	Екотуризм, сафарі-туризм	Частково формалізовані інституції
Австралія та Нова Зеландія	Екологічний туризм, стандарти якості, географічна унікальність	Високий рівень безпеки та сервісу	Національні стратегії сталого туризму

Таким чином, світовий ринок туристичних послуг характеризується багатофакторністю розвитку, інституційною різноманітністю та високим рівнем залежності від економічних, соціальних, технологічних і політичних умов. У розвинених країнах ключовими детермінантами виступають інновації, цифровізація та сталість розвитку, тоді як у країнах, що розвиваються, вирішальне значення мають природно-ресурсний потенціал, інвестиції та інфраструктурний розвиток. Загальною тенденцією є посилення впливу глобалізації, цифрових технологій та екологічних факторів на трансформацію світового туристичного ринку та формування нових моделей міжнародного туристичного обміну.

Порівняльний аналіз розвитку світового ринку туристичних послуг у різних регіонах свідчить про відсутність єдиної моделі його функціонування, оскільки формування туристичного сектору значною мірою залежить від економічного рівня розвитку країн, природно-ресурсного потенціалу, політичної стабільності, транспортної доступності та інституційних умов регулювання. Водночас спостерігається стійка глобальна тенденція до відновлення та подальшого зростання туристичних потоків, диверсифікації туристичних продуктів, цифровізації туристичних послуг і посилення інтеграції туризму у глобальну економічну систему. Це дозволяє розглядати світовий ринок туристичних послуг як один із важливих секторів міжнародної економіки, що активно реагує на соціально-економічні та геополітичні зміни.

Зростання масштабів міжнародного туризму супроводжується активізацією міграційних та рекреаційних потоків, розвитком авіаційної та транспортної інфраструктури, розширенням спектра туристичних послуг, а також посиленням конкуренції між країнами за туристичні потоки. У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження детермінант розвитку світового ринку туристичних послуг, до яких належать економічні, соціальні, технологічні, політичні та екологічні фактори впливу. Важливою особливістю сучасного етапу розвитку світового туристичного ринку є зростання ролі цифрових технологій, які трансформують процеси планування, бронювання та споживання туристичних послуг. Онлайн-платформи, системи глобального бронювання, мобільні застосунки та штучний інтелект суттєво підвищують доступність туристичних продуктів та змінюють поведінку споживачів. Крім того, посилюється вплив геополітичної нестабільності, екологічних ризиків та глобальних кризових явищ, які безпосередньо визначають динаміку туристичних потоків.

Основні фактори, що визначають сучасні тенденції функціонування та перспективи розвитку світового ринку туристичних послуг, доцільно систематизувати у вигляді таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 — Ключові детермінанти розвитку світового ринку туристичних послуг [33,34]

Детермінанта	Характеристика	Вплив на світовий туристичний ринок
Економічні фактори	Рівень доходів населення, вартість подорожей, валютні коливання	Визначають платоспроможний попит на туризм
Політична стабільність	Безпекова ситуація, візова політика, міжнародні відносини	Впливає на напрямки та інтенсивність туристичних потоків
Технологічний розвиток	Цифрові платформи, онлайн-бронювання, AI-рішення	Підвищує доступність і ефективність туристичних послуг
Соціальні фактори	Зміни стилю життя, мобільність населення, демографія	Формує структуру туристичного попиту
Екологічні умови	Клімат, природні ресурси, екологічні обмеження	Визначає привабливість туристичних дестинацій
Інфраструктурний розвиток	Транспорт, готелі, логістика	Забезпечує можливість розвитку туризму

Подана модель відображає багаторівневу систему детермінант розвитку туристичного ринку, що формується під впливом взаємодії макроекономічних, політико-правових, соціально-демографічних та інфраструктурних факторів. Центральне місце займає інфраструктурне забезпечення, яке визначає якість туристичних послуг і рівень доступності ринку. Додатково враховується конкурентне середовище та поведінкові характеристики споживачів, що у сукупності формують кінцеву траєкторію розвитку туристичного ринку.

Розвиток світового туристичного ринку формується під впливом комплексу економічних, соціальних, технологічних та інституційних факторів. Сучасні тенденції глобалізації, цифровізації туристичних послуг, зміни споживчих потреб і зростання міжнародної мобільності населення визначають нові умови функціонування туристичної індустрії. Водночас важливу роль відіграють рівень розвитку транспортної інфраструктури, державна підтримка туризму, безпекові фактори та інноваційні технології. Основні детермінанти розвитку світового туристичного ринку наведено на рис.1.4.

Рисунок 1.4 –Детермінанти розвитку світового туристичного ринку

[35,36,37]

Аналіз сучасних тенденцій розвитку світового туристичного ринку свідчить про його поступову трансформацію під впливом цифровізації, глобалізації та зміни споживчих переваг. Туристичні послуги дедалі більше переходять у цифровий формат, що проявляється у зростанні ролі онлайн-бронювання, мобільних застосунків, платформ обміну досвідом та систем персоналізованого планування подорожей. Це сприяє підвищенню доступності туристичних продуктів, розширенню географії подорожей та посиленню конкуренції між туристичними дестинаціями.

Для більш комплексного аналізу доцільно узагальнити основні переваги розвитку світового ринку туристичних послуг та визначити його вплив на функціонування глобальної економіки. Розвиток туристичного сектору сприяє зростанню міжнародної торгівлі послугами, створенню робочих місць, активізації інвестиційної діяльності та посиленню економічної інтеграції між

країнами. Крім того, туристичний ринок стимулює розвиток транспортної, готельної та цифрової інфраструктури, забезпечуючи мультиплікативний ефект для суміжних галузей економіки. Основні переваги розвитку світового ринку туристичних послуг для глобальної економіки наведено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 — Переваги розвитку світового ринку туристичних послуг для глобальної економіки [35,36,37]

Напрямок впливу	Основні переваги	Економічний ефект
Економічний	Зростання доходів від туризму та валютних надходжень	Стимулювання економічного зростання країн
Соціальний	Розширення міжкультурної взаємодії та мобільності населення	Підвищення якості життя та соціальної інтеграції
Інфраструктурний	Розвиток транспорту, готелів та сервісної сфери	Модернізація територіальних економічних систем
Технологічний	Використання цифрових платформ	Підвищення ефективності туристичних послуг
Інституційний	Удосконалення візової політики та регулювання	Спрощення міжнародних подорожей
Інвестиційний	Залучення інвестицій у туристичну інфраструктуру	Активізація регіонального розвитку

Отже, сучасний світовий ринок туристичних послуг є важливим елементом глобальної економіки, який поєднує економічні, соціальні, інституційні та технологічні складові розвитку. Його функціонування ґрунтується на складній системі взаємодії учасників туристичного процесу, що забезпечує формування міжнародних туристичних потоків та розвиток глобальної індустрії подорожей. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що подальший розвиток світового туристичного ринку визначатиметься рівнем цифровізації галузі, ступенем політичної стабільності, доступністю транспортної інфраструктури, а також здатністю країн адаптуватися до змін у глобальному попиті на туристичні послуги. Це формує передумови для посилення ролі туризму як одного з ключових драйверів міжнародного економічного розвитку та міжкультурної інтеграції. Подальша трансформація світового ринку туристичних послуг значною мірою пов'язана зі зміною моделей споживчої поведінки, зростанням

попиту на персоналізований та екологічно відповідальний туризм, а також розвитком концепції сталого туризму. У сучасних умовах туристична діяльність дедалі частіше розглядається не лише як економічний сектор, але і як інструмент соціально-культурного обміну та просторового розвитку регіонів. Це забезпечує більш точне прогнозування попиту, персоналізацію туристичних продуктів та підвищення ефективності управління туристичними потоками, що в цілому сприяє підвищенню конкурентоспроможності національних туристичних ринків у глобальному середовищі.

З метою систематизації ключових чинників, що визначають особливості та динаміку розвитку світового ринку туристичних послуг, доцільним є їх узагальнення у форматі структурованої класифікації. У представленій таблиці 1.6 здійснено узагальнення основних детермінант розвитку світового ринку туристичних послуг, що охоплюють економічні, політико-правові, соціально-демографічні, технологічні, екологічні та культурні фактори. Кожна з груп характеризується специфічним механізмом впливу на функціонування туристичної індустрії та формування глобальних трендів її розвитку.

Таблиця 1.6 – Основні детермінанти розвитку світового ринку туристичних послуг [38, 39]

Група детермінант	Зміст	Характер впливу на туристичний ринок
Макроекономічні	ВВП, доходи населення, інфляція, валютні курси	Визначають платоспроможний попит та обсяги міжнародних туристичних потоків
Політико-правові	Візова політика, міжнародна безпека, регулювання туризму	Формують рівень доступності туристичних напрямів та безпеку подорожей
Соціально-демографічні	Вікова структура, урбанізація, рівень освіти	Впливають на структуру попиту та туристичну поведінку
Технологічні	Онлайн-платформи, AI, мобільні сервіси, big data	Забезпечують цифровізацію, персоналізацію та швидкість послуг
Екологічні	Кліматичні зміни, сталий туризм, охорона довкілля	Формують попит на екологічні туристичні продукти
Культурні	Традиції, цінності, глобалізація культури	Впливають на мотивацію подорожей та вибір напрямів

Представлена систематизація свідчить, що розвиток світового туристичного ринку визначається багаторівневою структурою детермінант, серед яких ключову роль відіграють економічні та технологічні фактори, тоді як екологічні та культурні чинники формують нові довгострокові тренди трансформації галузі.

На рис.1.5 відображено процес трансформації традиційного туристичного ринку під впливом цифрової економіки.

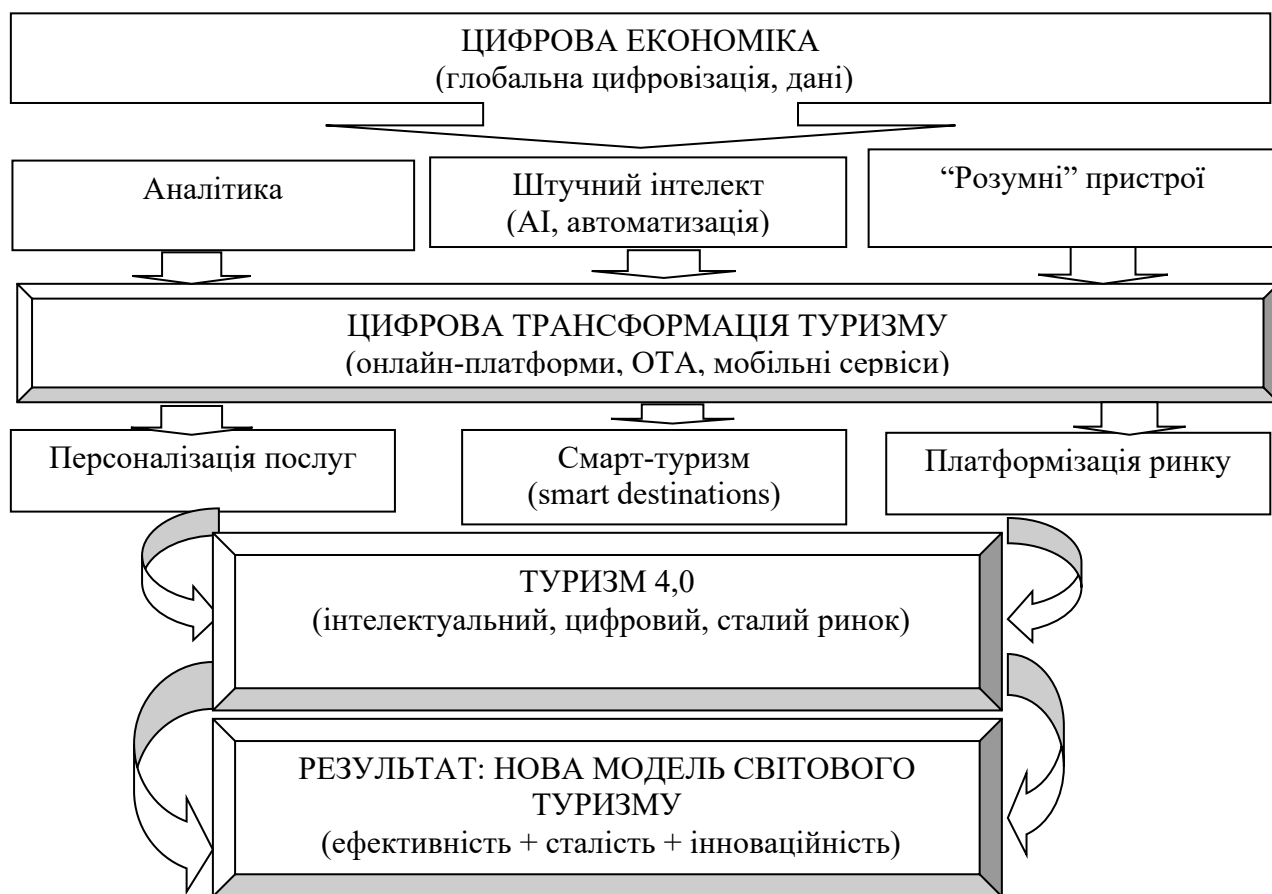

Рисунок 1.5 – Трансформація цифрової економіки в модель “Туризм 4.0”

[41]

Ключовими драйверами змін виступають технології Big Data, штучного інтелекту та Інтернету речей, які забезпечують автоматизацію процесів, аналітику поведінки споживачів та підвищення ефективності управління туристичними потоками. У результаті формується цифрова екосистема туризму,

що базується на платформізації ринку, персоналізації послуг та розвитку “розумних” туристичних дестинацій. Узагальнюючим етапом цієї трансформації виступає концепція Туризм 4.0, яка поєднує інноваційність, сталість та інтелектуалізацію туристичної індустрії.

Отже, представлена модель демонструє, що цифрова економіка виступає базовим системоутворюючим середовищем трансформації світового туристичного ринку. Інтеграція технологій Big Data, штучного інтелекту та Інтернету речей забезпечує перехід від традиційних форм організації туристичної діяльності до цифрово орієнтованої екосистеми, яка характеризується високим рівнем автоматизації, персоналізації та платформізації. У результаті формується концепція Туризм 4.0, що відображає новий етап розвитку галузі, де ключовими пріоритетами стають інноваційність, ефективність управління туристичними потоками та орієнтація на сталий розвиток. Таким чином, цифрова трансформація виступає визначальним чинником якісних змін у структурі та функціонуванні глобального туристичного ринку.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що розвиток світового ринку туристичних послуг є складним, багаторівневим та динамічним процесом, який формується під впливом взаємодії різноспрямованих детермінант. Системний аналіз засвідчив, що ключовими серед них виступають макроекономічні, політико-правові, соціально-демографічні, технологічні, екологічні та культурні чинники, кожен з яких виконує специфічну функцію у структурі глобального туристичного ринку. Виявлено, що економічні фактори визначають обсяги та інтенсивність туристичних потоків через рівень платоспроможного попиту, тоді як політико-правове середовище формує доступність туристичних напрямів та рівень безпеки подорожей. Соціально-демографічні зміни забезпечують трансформацію структури попиту, а технологічні інновації виступають ключовим драйвером цифровізації та персоналізації туристичних послуг. Окремо підкреслено зростання ролі екологічних та культурних детермінант, які формують нові ціннісні орієнтири

розвитку галузі, зокрема орієнтацію на сталий, відповідальний та досвідоорієнтований туризм. У сукупності зазначені фактори створюють складну систему взаємозалежностей, що визначає сучасну архітектуру світового туристичного ринку та його адаптацію до умов глобальної невизначеності й цифрової трансформації.

Отже, розвиток світового ринку туристичних послуг доцільно розглядати як результат синергетичної взаємодії детермінант різного рівня, що вимагає комплексного підходу до аналізу та управління його подальшою еволюцією.

2 АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

2.1 Динаміка розвитку міжнародного туристичного ринку у сучасних умовах

Світовий ринок туристичних послуг упродовж останніх років демонструє стійку тенденцію до структурної трансформації та поступового відновлення після глобальних кризових потрясінь, що зумовлено активізацією міжнародної мобільності населення, розвитком цифрових технологій, зміною моделей туристичного споживання та посиленням ролі сфери послуг у глобальній економіці. Період 2019–2024 рр. характеризується значними коливаннями обсягів міжнародного туризму під впливом пандемії COVID-19, геополітичної нестабільності, інфляційних процесів та зміни структури міжнародного попиту на туристичні послуги. Водночас сучасний туристичний ринок поступово адаптується до нових умов функціонування, інтегруючи інноваційні технології, цифрові платформи та концепцію сталого розвитку в систему міжнародного туристичного обслуговування. Упродовж 2019–2024 років міжнародний туристичний ринок зазнав суттєвих трансформацій під впливом глобальних економічних та соціальних змін. Найбільшого негативного впливу туристична галузь зазнала у 2020 році внаслідок пандемії COVID-19, яка спричинила безпрецедентне скорочення міжнародних туристичних потоків, обмеження авіасполучення, зниження доходів туристичних підприємств та кризи у сфері гостинності. Проте вже починаючи з 2021 року світовий туристичний ринок поступово перейшов до етапу відновлення, що було обумовлено пом'якшенням карантинних обмежень, розвитком вакцинації, відновленням транспортної інфраструктури та адаптацією туристичного бізнесу до нових умов функціонування.

Важливим фактором сучасної трансформації міжнародного туристичного ринку стало активне впровадження цифрових технологій, онлайн-платформ

бронювання, безконтактних сервісів та систем штучного інтелекту. Цифровізація туристичної сфери суттєво змінила механізми взаємодії між виробниками туристичних послуг та споживачами, забезпечивши підвищення доступності туристичного продукту, персоналізацію послуг та оптимізацію логістичних процесів. Паралельно зростає популярність екологічного, медичного, гастрономічного та індивідуалізованого туризму, що формує нові тенденції розвитку міжнародного туристичного ринку

Дослідження динаміки розвитку міжнародного туристичного ринку упродовж 2019–2024 рр. свідчить про поступове відновлення обсягів міжнародного туризму після кризового скорочення у 2020 році. Особливо швидкими темпами у 2022–2024 роках зростали сегменти внутрішнього туризму, цифрового туризму, екотуризму та premium travel-сегменту, що було пов'язано зі зміною туристичних пріоритетів та підвищенням вимог до безпеки і якості туристичних послуг (табл.2.1) [45].

Таблиця 2.1 — Динаміка розвитку міжнародного туристичного ринку у 2019–2024 рр [45]

Рік	Орієнтовний обсяг світового туристичного ринку, трлн дол. США	Темп приросту / скорочення, %	Ключові фактори впливу
2019	9,2	+3,5	Стабільне зростання міжнародного туризму
2020	4,7	-48,9	Пандемія COVID-19 та глобальні обмеження
2021	5,8	+23,4	Часткове відновлення туристичних потоків
2022	7,1	+22,4	Відновлення авіасполучення та відкриття кордонів
2023	8,4	+18,3	Активізація міжнародного туризму та цифровізація
2024	9,1	+8,3	Стабілізація ринку та розвиток сталого туризму

Наведені дані свідчать про високу динамічність розвитку міжнародного туристичного ринку та його чутливість до глобальних економічних і соціальних змін. Найбільш критичне скорочення обсягів туристичного ринку спостерігалось у 2020 році, коли пандемія COVID-19 фактично паралізувала міжнародну

туристичну діяльність. Водночас уже у 2021–2023 роках ринок продемонстрував поступове відновлення, що було обумовлено адаптацією туристичної індустрії до нових умов функціонування та активним впровадженням цифрових технологій. Упродовж 2024 року міжнародний туристичний ринок продовжив демонструвати позитивну динаміку розвитку. Це було пов'язано з відновленням глобальної мобільності населення, стабілізацією міжнародних транспортних перевезень, зростанням попиту на подорожі та поширенням концепції сталого туризму. Важливу роль у розвитку туристичного ринку відіграють цифрові платформи бронювання, мобільні застосунки, системи електронних платежів та технології штучного інтелекту, які забезпечують підвищення ефективності туристичного сервісу та персоналізацію туристичного продукту [51,52]

У 2025 році провідні позиції на міжнародному туристичному ринку за обсягами туристичних потоків, доходів від туризму та рівнем розвитку туристичної інфраструктури займали США, Франція, Іспанія, Китай та Об'єднані Арабські Емірати. США залишаються одним із найбільших центрів світового туристичного ринку завдяки високому рівню розвитку внутрішнього туризму, потужній авіаційній інфраструктурі, глобальним туристичним брендам та активному впровадженню цифрових технологій у сфері travel-tech. Франція та Іспанія є ключовими туристичними центрами Європи, що обумовлено високою туристичною привабливістю, розвиненою інфраструктурою, культурно-історичним потенціалом та активною державною підтримкою туристичної галузі. Китай демонструє одні з найвищих темпів відновлення туристичного сектору у світі завдяки масштабному розвитку внутрішнього туризму, цифровізації туристичних сервісів та зростанню чисельності середнього класу. Водночас Об'єднані Арабські Емірати зміцнюють позиції глобального туристичного хабу через активне інвестування у туристичну інфраструктуру, розвиток луху-туризму, міжнародних авіап перевезень та інноваційних туристичних проєктів.

Таблиця 2.2 — Провідні країни міжнародного туристичного ринку у 2025 році [55, 56, 57]

Країна	Основна характеристика туристичного ринку	Ключові переваги
США	Один із найбільших туристичних ринків світу	Розвинена інфраструктура, travel-tech, високий внутрішній попит
Франція	Світовий лідер за кількістю міжнародних туристів	Культурний туризм, високий рівень сервісу
Іспанія	Один із провідних туристичних центрів Європи	Пляжний туризм, туристична інфраструктура
Китай	Швидкозростаючий туристичний ринок	Цифровізація, масштабний внутрішній туризм
ОАЕ	Глобальний туристичний та авіаційний хаб	Luxury-туризм, інноваційні проекти
Туреччина	Один із лідерів міжнародного масового туризму	Доступність послуг, розвинений курортний сектор
Японія	Високотехнологічний туристичний ринок	Безпека, інновації, культурна привабливість
Італія	Один із центрів культурного туризму	Історична спадщина, гастрономічний туризм

Важливою тенденцією сучасного етапу розвитку міжнародного туристичного ринку є посилення ролі цифрових технологій, безконтактних сервісів та штучного інтелекту у системі туристичного обслуговування. Саме цифровізація стає ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності туристичних підприємств та підвищення ефективності міжнародного туристичного бізнесу. У глобальному масштабі активно розвиваються онлайн-платформи бронювання, цифрові туристичні екосистеми, smart-tourism рішення та системи персоналізації туристичних послуг. Дослідження міжнародного туристичного ринку свідчить про значну диференціацію між країнами за рівнем розвитку туристичної інфраструктури, обсягами туристичних потоків та структурою туристичної спеціалізації. Провідні держави світу формують власні моделі розвитку туристичного сектору залежно від природно-рекреаційного потенціалу, рівня економічного розвитку, державної політики, інноваційної активності та міжнародної конкурентоспроможності. У 2025 році найбільшими туристичними центрами світу залишаються США, Франція, Іспанія, Китай, Туреччина та ОАЕ. Водночас структура туристичного ринку в цих країнах суттєво відрізняється. Так, США, Японія та ОАЕ орієнтуються переважно на

високотехнологічний та premium-сегмент туристичних послуг, тоді як Туреччина, Іспанія та Італія спеціалізуються на масовому міжнародному туризмі, рекреаційних та культурно-пізнавальних туристичних продуктах (рис.2.1).

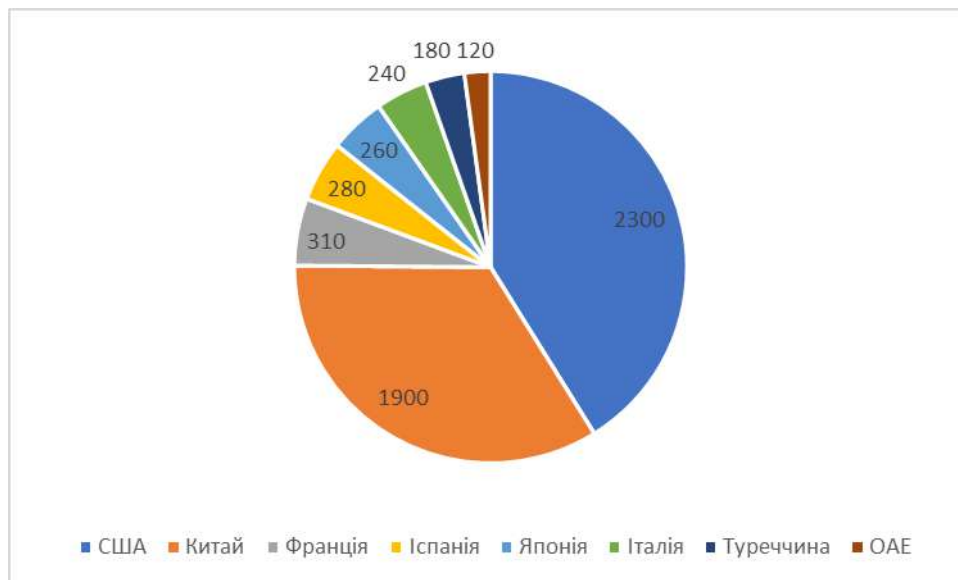

Рисунок 2.1 - Обсяги міжнародного туристичного ринку у провідних країнах світу у 2025 році [33,34]

Таким чином, міжнародний туристичний ринок у 2025 році характеризується поступовим переходом до нової моделі розвитку, орієнтованої на цифровізацію, інноваційність, безпеку та сталий туризм. Провідні країни світу формують конкурентні переваги через розвиток інфраструктури, технологічних рішень, міжнародного маркетингу та диверсифікацію туристичних продуктів. Водночас глобальний туристичний ринок залишається чутливим до геополітичних, економічних та соціальних викликів, що визначає необхідність адаптивного та інноваційного підходу до управління туристичною сферою.

У 2025 році найбільшими туристичними центрами світу залишаються США, Франція, Іспанія, Китай, Туреччина та Об'єднані Арабські Емірати. Водночас структура міжнародного туристичного ринку в цих країнах суттєво відрізняється. Так, США, Японія та ОАЕ орієнтуються переважно на розвиток високотехнологічного, ділового та premium-туризму з високою доданою

вартістю, тоді як Іспанія, Туреччина та Італія спеціалізуються на масовому рекреаційному, культурному та курортному туризмі. Китай, у свою чергу, активно розвиває внутрішній туризм і цифрові туристичні платформи, що забезпечує високі темпи зростання туристичного сектору та формування потужного внутрішнього ринку туристичних послуг.

Аналіз структури міжнародного туристичного ринку за видами туризму свідчить про домінування рекреаційного та культурно-пізнавального сегментів, що пояснюється високим попитом на відпочинок, подорожі та культурні враження. Значну частку ринку займає також діловий туризм, оскільки глобалізація економіки та розвиток міжнародного бізнесу стимулюють зростання міжнародної мобільності населення. Водночас швидкими темпами розвивається медичний та wellness-туризм, що обумовлено підвищенням уваги до якості життя, здоров'я та оздоровчих послуг. Суттєвий інтерес становить аналіз міжнародних туристичних потоків у провідних країнах світу. Найбільші обсяги міжнародних туристичних прибуттів у 2025 році були зосереджені у Франції, Іспанії, США, Туреччині та Італії. Це свідчить про високий рівень туристичної привабливості зазначених країн, розвиток транспортної інфраструктури та значний потенціал туристичного сектору у глобальній економіці (рис.2.2). Сучасний міжнародний туристичний ринок характеризується високим рівнем регіональної спеціалізації, що обумовлено природно-рекреаційними ресурсами, рівнем розвитку туристичної інфраструктури, особливостями культурної спадщини, державним регулюванням та структурою міжнародного попиту. У глобальному вимірі країни формують власні конкурентні переваги у розвитку окремих видів туризму, що визначає їхню роль у міжнародному туристичному ринку та світовій економіці. Так, країни Європейського Союзу спеціалізуються переважно на культурно-пізнавальному, гастрономічному та екологічному туризмі, США — на діловому, розважальному та технологічному туризмі, країни Близького Сходу — на luxury-туризмі та міжнародному авіаційному хабінгу, тоді як країни Азії активно розвивають цифровий туризм, smart tourism та інноваційні туристичні

екосистеми. Така регіональна диференціація формує сучасну архітектуру міжнародного туристичного ринку та визначає напрями його подальшої трансформації в умовах глобалізації та цифрової економіки.

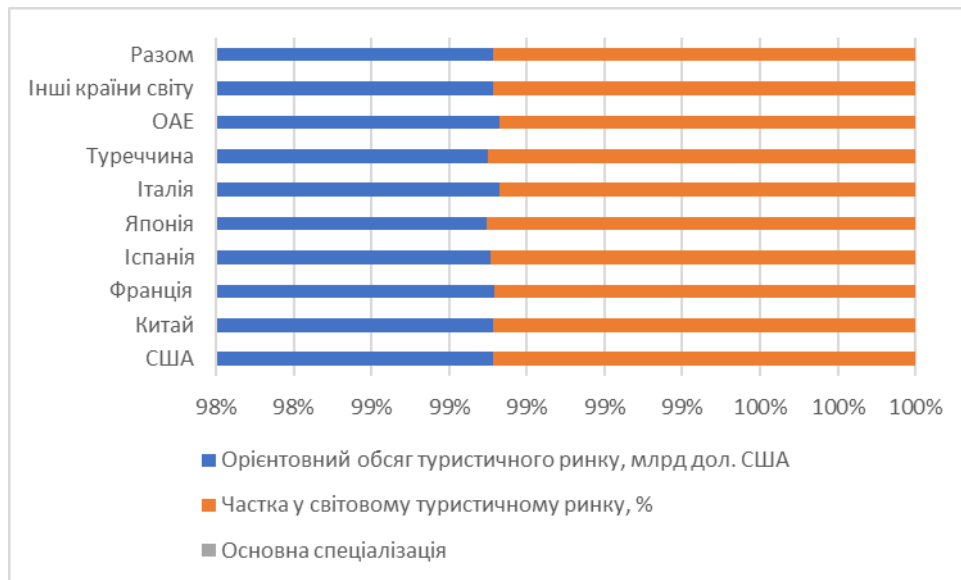

Рисунок 2.2 - Обсяги міжнародного туристичного ринку у провідних країнах світу у 2025 році [33,34]

Поглиблений аналіз міжнародного туристичного ринку свідчить про суттєву трансформацію структури туристичних потоків та зміну пріоритетів споживачів у сучасних умовах. Однією з ключових тенденцій розвитку туристичної сфери є активне зростання попиту на цифрові, екологічні та індивідуалізовані туристичні послуги. Поширення цифрових платформ бронювання, мобільних застосунків, систем штучного інтелекту та big data суттєво змінює механізми функціонування міжнародного туристичного ринку, підвищуючи рівень доступності, швидкості та персоналізації туристичного сервісу. Водночас сучасний туристичний ринок характеризується посиленням ролі сталого туризму, який орієнтований на збереження природних ресурсів, мінімізацію екологічного навантаження та розвиток відповідального споживання туристичних послуг. Особливо активно принципи сталого туризму інтегруються у туристичну політику країн Європейського Союзу, Канади, Японії

та Австралії. Важливим напрямом аналізу є дослідження структури міжнародного туристичного ринку за основними видами туристичних послуг. У 2025 році найбільшу частку світового туристичного ринку формували транспортні, готельні, екскурсійні та цифрові туристичні послуги. Значне зростання також демонструє сегмент wellness-туризму, медичного туризму та luxury travel (рис.2.3).

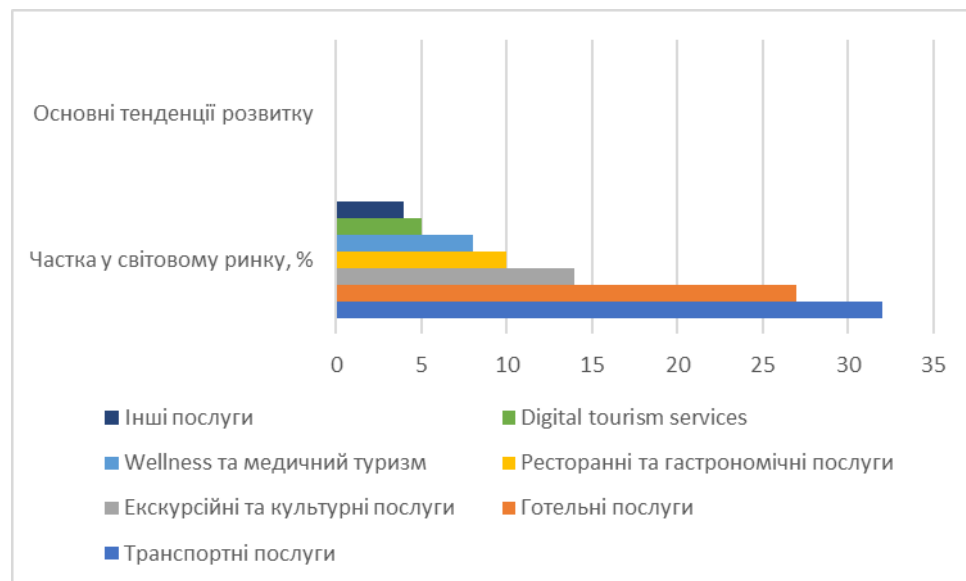

Рисунок 2.3 - Структура міжнародного туристичного ринку за видами туристичних послуг у 2025 році [17]

Наведені дані на рис. 2.3 свідчать про домінування транспортних та готельних послуг у структурі міжнародного туристичного ринку, що пояснюється їх ключовою роллю у забезпеченні функціонування глобальної туристичної індустрії. Водночас швидкими темпами розвивається сегмент цифрових туристичних послуг, який охоплює онлайн-платформи бронювання, цифрові туристичні екосистеми та smart tourism-технології. Це свідчить про посилення цифровізації туристичного ринку та зростання ролі інноваційних сервісів у формуванні сучасної туристичної інфраструктури. Крім того, спостерігається підвищення попиту на індивідуалізовані туристичні послуги, екологічний туризм та цифрові рішення для організації подорожей, що формує нові напрями розвитку світового туристичного ринку.

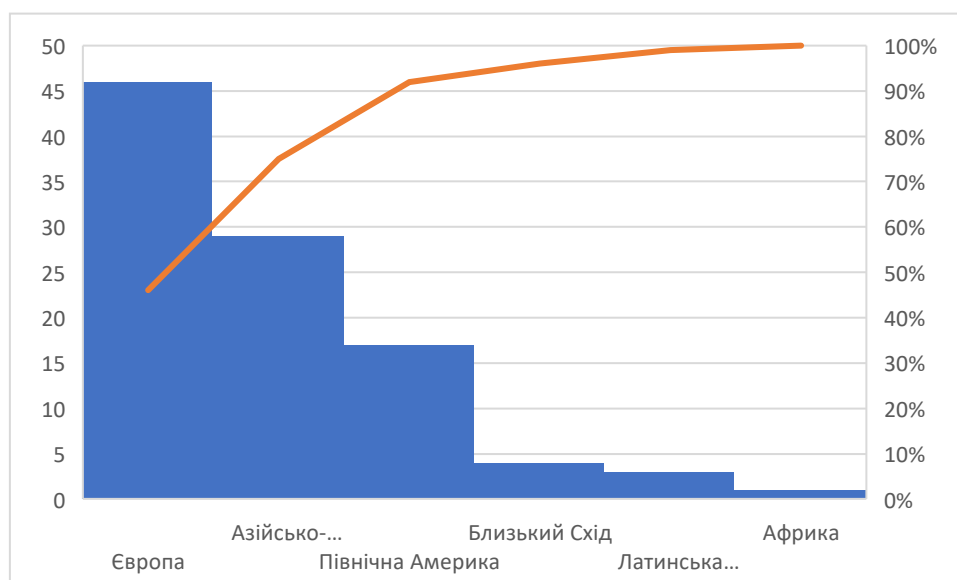

Рисунок 2.4 - Регіональна структура міжнародного туристичного ринку у 2025 році [34]

Аналіз регіональної структури міжнародного туристичного ринку свідчить про домінування Європи як найбільшого туристичного регіону світу. Європейський туристичний ринок характеризується високим рівнем інфраструктурного розвитку, концентрацією культурно-історичних ресурсів та значною інтеграцією транспортних систем. Водночас Азійсько-Тихоокеанський регіон демонструє найвищі темпи зростання туристичної активності завдяки економічному розвитку, урбанізації та розширенню середнього класу. Важливим фактором сучасного розвитку міжнародного туристичного ринку є посилення впливу цифрової економіки та інноваційних технологій.

Таким чином, міжнародний туристичний ринок у сучасних умовах характеризується високим рівнем динамічності, технологічної трансформації та регіональної диференціації. Ключовими драйверами його розвитку виступають цифровізація, глобалізація, інноваційність, зростання міжнародної мобільності населення та інтеграція принципів сталого розвитку в систему міжнародного туристичного обслуговування.

Проведений аналіз свідчить про суттєву диференціацію моделей розвитку міжнародного туризму у провідних країнах світу. Кожна країна формує власну

туристичну спеціалізацію залежно від природно-рекреаційного потенціалу, рівня економічного розвитку, інфраструктурного забезпечення, історико-культурної спадщини та державної політики у сфері туризму (табл.2.3).

Таблиця 2.3 — Порівняльний аналіз розвитку міжнародного туристичного ринку у провідних країнах світу у 2025 році [43,44,45,46,47]

Країна	Частка туризму у ВВП, %	Основні види туризму	Ключові конкурентні переваги	Основні проблеми розвитку
США	8,5	Діловий, розважальний, цифровий	Розвинена інфраструктура, travel-tech, глобальні бренди	Висока вартість туристичних послуг
Франція	9,2	Культурний, гастрономічний	Історико-культурна спадщина, туристичний імідж	Перевантаження туристичних центрів
Іспанія	12,4	Пляжний, рекреаційний	Кліматичні ресурси, курортна інфраструктура	Сезонність туристичних потоків
Італія	10,8	Культурний, релігійний	Архітектурна спадщина, гастрономія	Зношеність частини інфраструктури
Китай	6,8	Внутрішній, smart tourism	Масштабний внутрішній ринок, цифровізація	Екологічне навантаження
Японія	7,1	Технологічний, культурний	Безпека, інновації, високий сервіс	Висока собівартість послуг
Туреччина	13,2	Масовий міжнародний, медичний	Доступність відпочинку, all inclusive	Геополітичні ризики
ОАЕ	11,5	Луху-туризм, діловий	Авіахаби, сучасна інфраструктура	Висока залежність від зовнішнього попиту
Таїланд	14,1	Wellness, рекреаційний	Доступність послуг, екзотичний туризм	Перевантаження туристичних зон
Швейцарія	6,5	Гірськолижний, екотуризм	Висока якість сервісу, природні ресурси	Високі ціни для туристів

У сучасних умовах конкурентоспроможність туристичного сектору дедалі більше визначається не лише кількістю туристичних потоків, а й рівнем інноваційності, цифровізації та здатністю адаптуватися до глобальних викликів. США залишаються одним із найбільших центрів міжнародного туризму завдяки високому рівню розвитку цифрової економіки, транспортної інфраструктури та

глобальної туристичної індустрії. Американська модель туризму характеризується значною роллю ділового, подієвого та розважального туризму. Важливим конкурентним фактором є розвиток travel-tech компаній, онлайн-платформ бронювання та smart tourism технологій. Франція та Італія займають провідні позиції у сегменті культурно-пізнавального та гастрономічного туризму. Висока концентрація об'єктів культурної спадщини, розвинена туристична інфраструктура та позитивний міжнародний імідж забезпечують стабільний попит на туристичні послуги цих країн. Водночас значною проблемою є перевантаження туристичних центрів та необхідність регулювання overtourism у найбільш популярних туристичних дестинаціях. Іспанія та Туреччина спеціалізуються переважно на масовому рекреаційному туризмі. Основними конкурентними перевагами виступають сприятливі кліматичні умови, розвинена курортна інфраструктура та доступність туристичних послуг. Туреччина також активно розвиває медичний туризм, що забезпечує додаткову диверсифікацію туристичного сектору та зростання валютних надходжень. Китай та Японія демонструють високі темпи розвитку інноваційного та технологічного туризму. Китай активно впроваджує цифрові туристичні екосистеми, AI-рішення та smart tourism платформи, що дозволяє оптимізувати управління туристичними потоками та підвищувати ефективність туристичного бізнесу. Японія, у свою чергу, формує конкурентні переваги через поєднання високотехнологічного сервісу та унікальної культурної спадщини. Країни Близького Сходу, насамперед ОАЕ, спеціалізуються на luxury-туризмі, міжнародному діловому туризмі та авіаційному транзиті. Значні інвестиції у туристичну інфраструктуру, будівництво масштабних туристичних комплексів та розвиток глобальних авіахабів забезпечують високий рівень конкурентоспроможності регіону на світовому туристичному ринку. Окрему роль на міжнародному туристичному ринку відіграють Таїланд та Швейцарія. Таїланд є одним із світових центрів wellness- та медичного туризму завдяки доступності послуг та розвитку оздоровчої індустрії. Швейцарія спеціалізується на premium tourism, гірськолижному та екологічному туризмі, формуючи

конкурентні переваги через високий рівень сервісу та ефективне використання природно-рекреаційних ресурсів.

Для наочного відображення ролі туристичної галузі в економіці провідних країн світу доцільно проаналізувати її внесок у формування валового внутрішнього продукту. Поданий рисунок демонструє частку туризму у ВВП окремих країн у 2025 році, що дозволяє оцінити рівень розвитку туристичного сектору та його економічне значення. Порівняльний аналіз цих показників дає змогу визначити країни, для яких туризм є ключовою складовою національної економіки, а також виявити загальні тенденції розвитку світового туристичного ринку (рис.2.5).

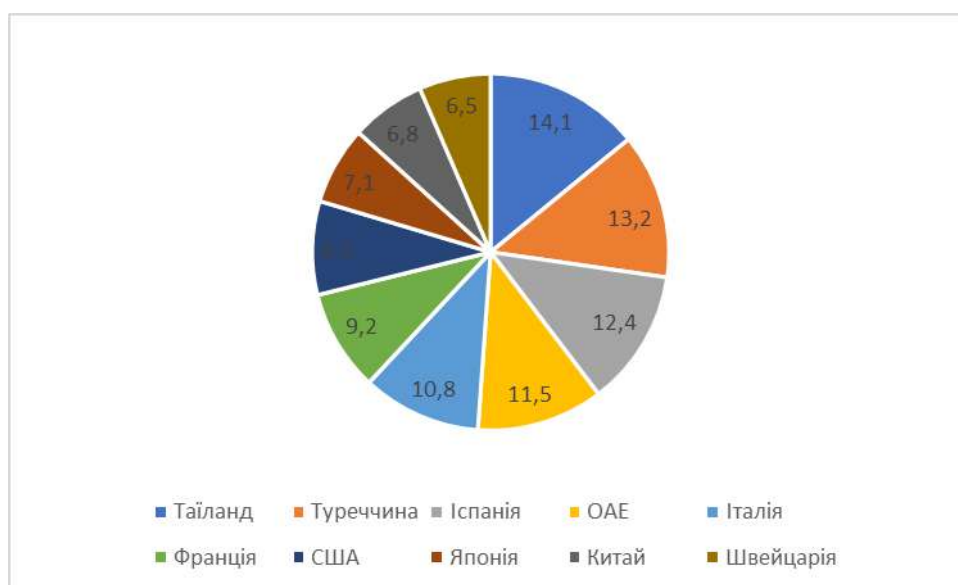

Рисунок 2.5- Частка туризму у ВВП провідних країн світу у 2025 році [43]

Таким чином, міжнародний туристичний ринок характеризується високим рівнем регіональної та функціональної диференціації. Країни формують власні конкурентні моделі розвитку туризму залежно від ресурсного потенціалу, рівня цифровізації, інфраструктурного розвитку та структури міжнародного попиту. Водночас ключовими факторами успішного розвитку туристичного сектору у сучасних умовах виступають інноваційність, сталість, цифровізація та здатність ефективно реагувати на глобальні економічні та геополітичні виклики.

У сучасних умовах глобалізації міжнародний туристичний ринок характеризується посиленням спеціалізації окремих країн відповідно до їхніх природно-ресурсних, культурно-історичних, інфраструктурних та економічних переваг. У 2025 році світовий ринок туристичних послуг демонструє поглиблення диференціації між країнами за домінуючими напрямками туристичної діяльності. Одні держави спеціалізуються на пляжному та морському туризмі, інші — на культурно-пізнавальному, екологічному, медичному, діловому чи круїзному туризмі. Така спеціалізація формує конкурентні переваги країн та визначає їхню позицію у міжнародному туристичному середовищі. На рис.2.6 представлено карту спеціалізації країн на світовому ринку туристичних послуг у 2025 році.

Рисунок 2.6 - Карта спеціалізації країн на світовому ринку туристичних послуг 2025 р. [51]

Рисунок 2.6 демонструє суттєву регіональну диференціацію спеціалізації країн на світовому ринку туристичних послуг. Аналіз рисунка свідчить, що країни Південної Європи, Карибського басейну та Південно-Східної Азії мають виражену орієнтацію на пляжний і морський туризм завдяки сприятливим кліматичним умовам та розвиненій рекреаційній інфраструктурі. Водночас держави Західної Європи зосереджують конкурентні переваги переважно у сфері культурно-пізнавального та ділового туризму, що обумовлено високим рівнем урбанізації, наявністю значної історико-культурної спадщини та розвиненою транспортною системою. Країни Азійського регіону активно посилюють позиції в сегментах медичного, шопінг- та ділового туризму, що пов'язано з розвитком високотехнологічних сервісів, міжнародних фінансових центрів та конкурентоспроможних медичних послуг. Окрему нішу займають держави з екологічною спеціалізацією, зокрема Коста-Рика, Нова Зеландія та Кенія, які формують туристичну привабливість на основі природоохоронних територій та концепції сталого туризму. Таким чином, карта підтверджує, що сучасний світовий ринок туристичних послуг функціонує як багаторівнева система міжнародної спеціалізації, де конкурентоспроможність країн визначається здатністю ефективно використовувати власні туристично-рекреаційні ресурси, інновації та інфраструктурний потенціал [51].

Отже, сучасний міжнародний туристичний ринок характеризується високими темпами трансформації, зростанням ролі цифрових технологій та посиленням глобальної конкуренції між країнами. Дослідження показало, що розвиток туристичного сектору визначається комплексною взаємодією економічних, технологічних, соціальних та інституційних чинників, які формують сучасну структуру міжнародних туристичних потоків і спеціалізацію країн на окремих видах туристичних послуг. Встановлено, що провідні держави світу формують власні конкурентні моделі розвитку туризму залежно від рівня інфраструктурного забезпечення, природно-рекреаційного потенціалу, інноваційності та державної підтримки туристичної сфери. Водночас ключовими тенденціями сучасного етапу розвитку міжнародного туризму виступають

цифровізація, розвиток sustainable tourism, індивідуалізація туристичних послуг та інтеграція smart-технологій у туристичний бізнес.

У цілому міжнародний туристичний ринок залишається важливим драйвером світової економіки, а його подальший розвиток залежатиме від здатності країн адаптувати туристичну політику до глобальних викликів, забезпечувати інноваційність туристичних послуг та підтримувати баланс між економічною ефективністю і принципами сталого розвитку.

2.2 Тенденції розвитку ринку туристичних послуг в Україні

Розвиток ринку туристичних послуг в Україні є важливим напрямом трансформації національної економіки, що формується під впливом глобалізаційних процесів, цифровізації сфери послуг, зміни моделей споживчої поведінки населення та інтеграції України у міжнародний туристичний простір. Упродовж 2019–2025 рр. туристичний сектор України функціонує в умовах значних економічних, соціальних та геополітичних викликів, серед яких особливо вагомий вплив мають пандемічні наслідки, воєнні ризики, зміна логістичних маршрутів та трансформація міжнародних туристичних потоків. Водночас навіть за умови нестабільності туристичний ринок демонструє поступову адаптацію до нових умов функціонування, що супроводжується розвитком внутрішнього туризму, цифрових сервісів та нових форматів туристичних послуг. Характерною особливістю розвитку туристичного ринку України є суттєва зміна структури туристичних потоків та переорієнтація на внутрішній туризм. Якщо до 2020 р. значна частина туристичної активності була пов'язана з міжнародним виїзним туризмом, то в останні роки спостерігається активізація внутрішніх туристичних подорожей, розвиток локальних туристичних маршрутів, етнотуризму, гастрономічного туризму та рекреаційних послуг регіонального рівня. Зростання ролі внутрішнього туризму пов'язане зі

зміною безпекових пріоритетів населення, розвитком локальної інфраструктури та популяризацією туристичного потенціалу українських регіонів.

Суттєвий вплив на розвиток ринку туристичних послуг має процес цифровізації туристичної діяльності. Упродовж останніх років спостерігається активне впровадження цифрових платформ бронювання, онлайн-сервісів туристичного супроводу, електронних систем оплати, мобільних туристичних застосунків та цифрового маркетингу. Використання цифрових технологій сприяє підвищенню доступності туристичних послуг, оптимізації взаємодії між споживачами та туристичними операторами, а також формуванню нових каналів просування туристичних продуктів. Крім того, цифровізація дозволяє туристичним підприємствам більш ефективно адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури та підвищувати рівень конкурентоспроможності. Важливою тенденцією останніх років є розвиток спеціалізованих сегментів туристичного ринку. Зокрема, зростає роль медичного, екологічного, культурно-пізнавального та подієвого туризму. Україна поступово формує конкурентні переваги у сфері рекреаційного туризму, санаторно-курортного лікування, сільського зеленого туризму та історико-культурних туристичних маршрутів. Водночас розвиток спеціалізованих видів туризму супроводжується необхідністю модернізації транспортної, готельної та сервісної інфраструктури, а також підвищення стандартів якості туристичного обслуговування відповідно до міжнародних вимог. Значний вплив на функціонування туристичного ринку України мають інституційні та безпекові фактори. Воєнні дії, обмеження транспортного сполучення, скорочення міжнародних туристичних потоків та високий рівень ризиків суттєво вплинули на діяльність туристичних підприємств. Разом із тим кризові умови стимулювали розвиток нових бізнес-моделей, внутрішніх туристичних продуктів та цифрових форматів взаємодії зі споживачами. У результаті туристичний сектор поступово переходить до моделі адаптивного функціонування, орієнтованої на гнучкість, локалізацію послуг та підвищення стійкості до зовнішніх шоків. Загалом ринок туристичних послуг в Україні поступово трансформується від моделі переважно виїзного туризму до більш

диверсифікованої системи внутрішнього та спеціалізованого туризму. Водночас подальший розвиток сектору потребує вирішення низки системних проблем, серед яких ключовими залишаються недостатній рівень інфраструктурного забезпечення, нерівномірність регіонального розвитку, безпекові ризики, обмеженість інвестиційних ресурсів та необхідність активнішої інтеграції у міжнародний туристичний ринок (рис.2.7).

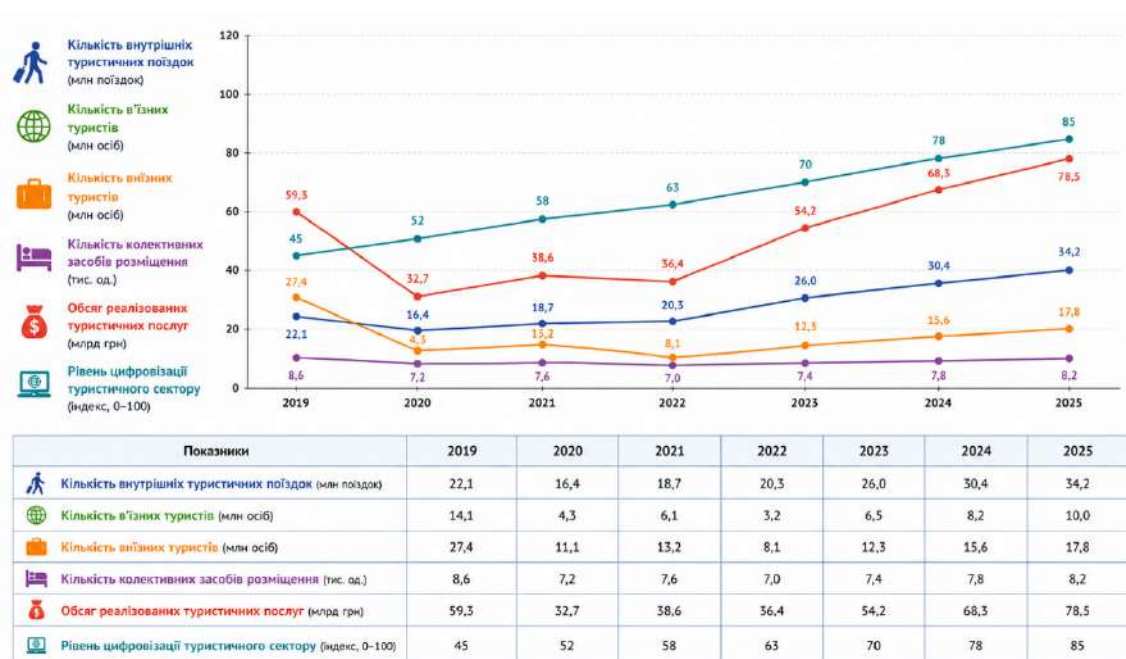

Рисунок 2.7 – Динаміка розвитку ринку туристичних послуг в Україні (2019–2025 рр.) [39]

Аналіз динаміки розвитку ринку туристичних послуг в Україні упродовж 2019–2025 рр. свідчить про значну трансформацію структури туристичного сектору під впливом економічних, соціальних та геополітичних чинників. У досліджуваній період туристичний ринок проходить етап адаптації до нових умов функціонування, що супроводжується зміною напрямів туристичних потоків, розвитком внутрішнього туризму та активним впровадженням цифрових технологій у сфері туристичних послуг. Незважаючи на кризові явища та безпекові виклики, туристична галузь поступово демонструє ознаки структурного відновлення та формування нових конкурентних переваг. Однією

з ключових тенденцій є зростання ролі внутрішнього туризму. Упродовж останніх років спостерігається збільшення кількості внутрішніх туристичних поїздок, що пов'язано зі зміною поведінкових моделей споживачів, обмеженням міжнародної мобільності та посиленням інтересу населення до локальних туристичних маршрутів. Особливо активно розвиваються рекреаційний, культурно-пізнавальний, екологічний та гастрономічний туризм. Це сприяє активізації розвитку регіональної туристичної інфраструктури та формуванню нових туристичних кластерів. Позитивна динаміка спостерігається і щодо рівня цифровізації туристичного сектору. Туристичні підприємства активно впроваджують онлайн-платформи бронювання, цифровий маркетинг, мобільні застосунки та електронні системи обслуговування клієнтів. У результаті цифровізація стає одним із ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності туристичних компаній та підвищення доступності туристичних послуг для населення. Важливим фактором розвитку туристичного ринку є також зростання ролі регіональної спеціалізації. Карпатський регіон посилює позиції у сфері гірськолижного та екологічного туризму, південні області спеціалізуються на рекреаційному та морському туризмі, а великі міста концентрують діловий, культурний та подієвий туризм. Формування регіональних туристичних кластерів сприяє диверсифікації туристичного продукту та підвищенню конкурентоспроможності окремих територій. Загалом сучасний етап розвитку ринку туристичних послуг України характеризується поєднанням кризових викликів і структурних можливостей для оновлення галузі. Подальший розвиток туристичного сектору значною мірою залежатиме від стабілізації безпекової ситуації, модернізації інфраструктури, активізації інвестиційної діяльності та поглиблення цифрової трансформації туристичних послуг. Регіональний розвиток туризму в Україні упродовж 2020–2025 рр. характеризується суттєвою трансформацією просторової структури туристичного ринку під впливом економічних, безпекових та соціальних чинників. В умовах пандемічних обмежень, воєнних ризиків та зміни міжнародних туристичних потоків відбулося посилення ролі внутрішнього

туризму, регіональних туристичних маршрутів та локальних туристичних кластерів. Одночасно простежується активізація розвитку спеціалізованих видів туризму, серед яких особливе значення мають екологічний, культурно-пізнавальний, рекреаційний, гастрономічний та оздоровчий туризм.

На рис.2.8 представлено карту розвитку туризму в Україні у 2020–2025 рр., яка відображає регіональну спеціалізацію туристичних послуг, основні туристичні центри та тенденції трансформації туристичного ринку.

Рисунок 2.8 – Карта розвитку ринку туристичних послуг України за період 2020-2025 рр.[39]

Аналіз розвитку туризму в Україні у 2020–2025 рр. свідчить про формування вираженої регіональної диференціації туристичної спеціалізації. Найбільш високий рівень туристичної активності спостерігається у західних областях України, насамперед у Закарпатській, Львівській та Івано-Франківській областях. Саме ці регіони концентрують основні потоки внутрішнього рекреаційного, екологічного та гірськолижного туризму. Важливими чинниками розвитку виступають природно-рекреаційний потенціал Карпат, розвиток

туристичної інфраструктури, транскордонне співробітництво та високий рівень адаптації туристичного бізнесу до кризових умов. Львівська область зміцнює позиції як провідний центр культурно-пізнавального, гастрономічного та подієвого туризму. Значний вплив на туристичну привабливість регіону мають історико-архітектурна спадщина, фестивальна індустрія та розвинена готельно-ресторанна інфраструктура. Івано-Франківська область та Закарпатська область спеціалізуються переважно на гірськолижному, екологічному та оздоровчому туризмі. У цих регіонах активно розвиваються туристичні комплекси, зелений туризм, термальні курорти та рекреаційні маршрути. Центральний регіон України характеризується домінуванням культурно-історичного та ділового туризму. Київ залишається головним центром ділового, міжнародного та подієвого туризму, концентруючи значну частину туристичної інфраструктури країни. Водночас Черкаська область, Полтавська область та Вінницька область посилюють розвиток етнокультурного, гастрономічного та релігійного туризму. Південні області України, зокрема Одеська область та Миколаївська область, традиційно спеціалізуються на морському та рекреаційному туризмі. Проте упродовж досліджуваного періоду розвиток туристичної діяльності у південних регіонах суттєво залежав від безпекової ситуації, сезонності попиту та стану транспортної інфраструктури. Незважаючи на це, Одеський регіон зберігає значення одного з провідних центрів внутрішнього літнього туризму. Північні області України демонструють розвиток екологічного, сільського та короткострокового рекреаційного туризму. Волинська область, Рівненська область та Житомирська область формують туристичну привабливість на основі природоохоронних територій, озерних систем та розвитку зеленого туризму. Східні регіони України зазнали найбільшого негативного впливу воєнних дій. Туристична активність у Харківській області суттєво скоротилася внаслідок безпекових ризиків, руйнування туристичної інфраструктури та обмеження туристичних потоків. Водночас у перспективі післявоєнного відновлення ці території можуть стати основою розвитку меморіального, історичного та індустріального туризму [36].

Аналіз регіональних показників розвитку туризму в Україні у 2025 р. свідчить про значну територіальну диференціацію туристичної активності. Найвищі показники туристичних потоків та доходів від туристичних послуг концентруються у західних областях та столиці держави (табл.2.4).

Таблиця 2.4 – Регіональні показники розвитку туризму в Україні у 2025 р.
[29]

Регіон / область	Кількість туристів, млн осіб	Доходи від туристичних послуг, млрд грн	Основна спеціалізація туризму	Динаміка 2020–2025 рр., %
Львівська область	2,4	5,6	Культурно-пізнавальний, гастрономічний	+38
Івано-Франківська область	2,1	4,9	Гірськолижний, рекреаційний	+61
Закарпатська область	1,7	3,8	Оздоровчий, екологічний	+42
Київ	2,8	9,1	Діловий, культурний	+18
Одеська область	1,9	4,4	Морський, рекреаційний	+12
Черкаська область	0,8	1,3	Історичний, етнотуризм	+24
Полтавська область	0,9	1,5	Культурний, гастрономічний	+21
Волинська область	0,7	1,1	Екотуризм, озерний туризм	+27
Рівненська область	0,6	0,9	Сільський, екологічний	+22
Харківська область	0,5	1,2	Діловий, освітній	-45

Лідерами туристичного ринку залишаються Київ, Львівська, Івано-Франківська та Закарпатська області, які формують основну частку внутрішнього туристичного потоку та характеризуються найбільш диверсифікованою структурою туристичних послуг. Особливо динамічне зростання демонструють регіони Карпатського макрорегіону, де розвиток рекреаційного, екологічного та гірськолижного туризму супроводжується активною модернізацією туристичної інфраструктури. Водночас південні області, попри безпекові ризики, зберігають важливу роль у розвитку морського та рекреаційного туризму. Східні області України характеризуються суттєвим

скороченням туристичної діяльності внаслідок воєнних дій, руйнування інфраструктури та обмеження туристичних потоків. Це призводить до посилення регіональної асиметрії розвитку туристичного ринку та концентрації туристичного бізнесу у більш безпечних регіонах країни. Загалом сучасна структура туристичного ринку України демонструє переорієнтацію на внутрішній туризм, локальні туристичні маршрути та спеціалізовані види туристичних послуг.

У сучасних умовах розвитку туристичної сфери України спостерігається чітко виражена регіональна диференціація туристичної активності (рис.2.9).

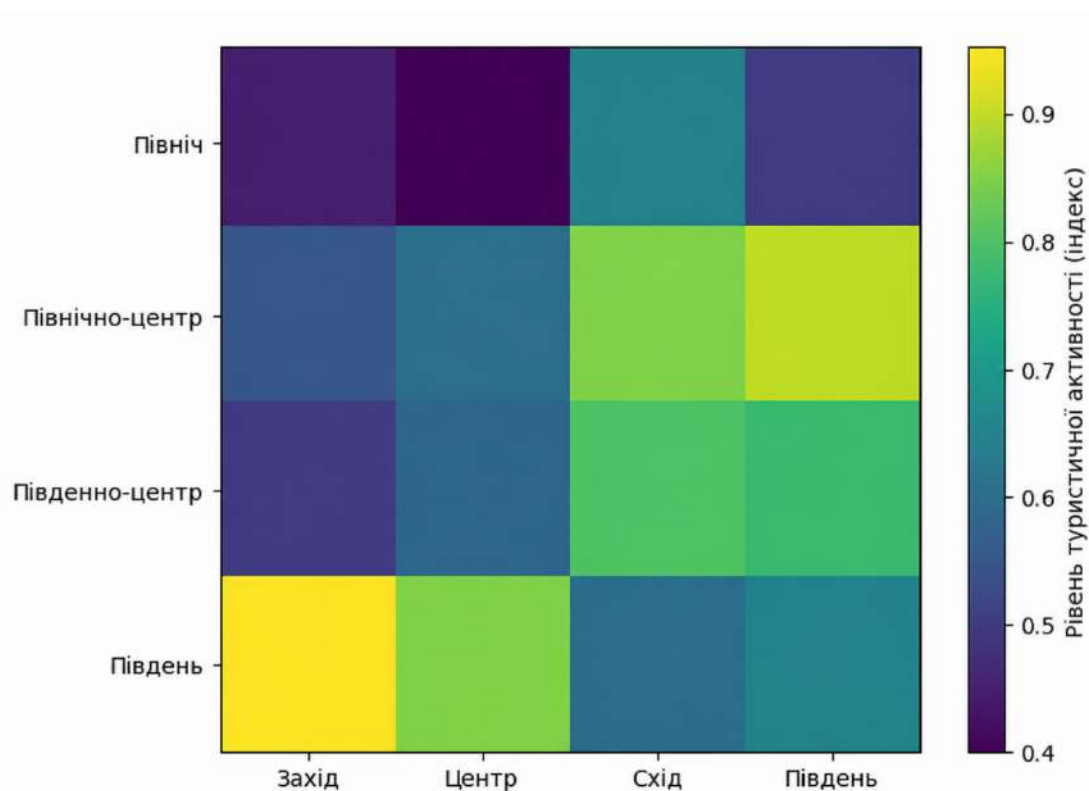

Рисунок 2.9 – Теплова карта ринку туристичних послуг України в 2020-2025 рр. [26]

Просторовий розподіл туристичних потоків формується під впливом таких факторів, як природно-ресурсний потенціал, рівень розвитку інфраструктури, транспортна доступність, а також безпекова ситуація в регіонах. Для візуалізації цих тенденцій застосовано теплову карту туристичної активності, яка дозволяє

порівняти рівень туристичної привабливості макрорегіонів України у період 2020–2025 років. Проведений аналіз засвідчує суттєву нерівномірність розвитку туристичної активності в Україні. Найвищі показники характерні для західного регіону, що пояснюється концентрацією природно-рекреаційних ресурсів, розвитком гірського, екологічного та культурно-пізнавального туризму. Центральні області демонструють стабільно середній та вищий за середній рівень туристичної активності завдяки функціонуванню Києва як головного ділового, культурного та транспортного центру країни. Південні регіони зберігають значний потенціал завдяки морському туризму, однак їх розвиток є нерівномірним. Східні регіони демонструють нижчі показники туристичної активності, що значною мірою пов'язано з безпековими викликами та структурними трансформаціями економіки. Загалом результати підтверджують тенденцію просторової концентрації туристичної активності у західному та центральному макрорегіонах України.

Наведені на рис.2.10 дані відображають розподіл туристичного збору за регіонами України в абсолютних значеннях, що дозволяє оцінити фактичний рівень туристичної активності без додаткової структуризації. Найвищий обсяг надходжень спостерігається у місті Києві — 51,04 млн грн, що пояснюється його статусом адміністративного, ділового та культурного центру країни, а також високою концентрацією ділового туризму. Значні показники також характерні для Львівської області - 42,55 млн грн)та Івано-Франківської області 32,49 млн грн, що відображає високу привабливість західного регіону України як центру культурно-пізнавального та рекреаційного туризму. Середній рівень туристичного збору демонструють Закарпатська область - 21,17 млн грн, Київська область- 13,05 млн грн та Одеська область - 12,74 млн грн, які характеризуються сезонністю туристичних потоків, розвитком внутрішнього туризму та наявністю окремих туристичних кластерів. Найнижчі значення зафіксовано у Волинській, Вінницькій, Полтавській та Черкаській областях від 4,59 до 7,05 млн грн, що свідчить про обмежену туристичну інфраструктуру та нижчу інтенсивність туристичних потоків у цих регіонах.

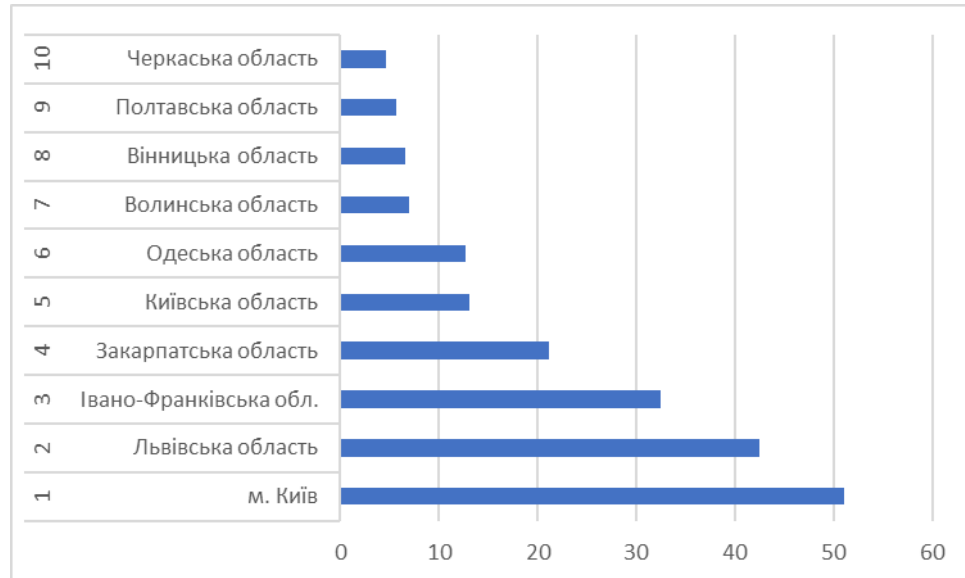

Рисунок 2.10 - Топ регіонів України за туристичним збором у 2025 р., млн.грн. [31]

Після узагальнення та структуризації даних доцільно виокремити три рівні туристичної активності регіонів України. До високого рівня належать м. Київ, Львівська та Івано-Франківська області, які формують ключові центри туристичного попиту в країні. Середній рівень становлять Закарпатська, Київська та Одеська області, що характеризуються стабільним, але менш концентрованим туристичним попитом. До низького рівня віднесено Волинську, Вінницьку, Полтавську та Черкаську області, які мають потенціал до розвитку, однак наразі демонструють обмежені обсяги туристичних надходжень. Таким чином, перехід від первинного подання даних до їхньої класифікації дозволяє виявити чітку просторову диференціацію туристичної активності в Україні та сформувати аналітичну основу для подальшого дослідження регіональних диспропорцій у розвитку туристичної сфери.

Узагальнення показників туристичного збору за регіонами України дозволило виявити суттєву просторову диференціацію туристичної активності. Лідерами є м. Київ, Львівська та Івано-Франківська області, які формують основні центри туристичних потоків і забезпечують найбільші надходження до місцевих бюджетів. Регіони середнього рівня демонструють стабільний, але

менш інтенсивний розвиток туризму, тоді як низка областей характеризується низькими показниками, що свідчить про нерівномірність розвитку туристичної інфраструктури. Отримані результати підтверджують необхідність посилення регіональної туристичної політики та стимулювання розвитку туристичного потенціалу менш активних територій.

3 ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

3.1 Стратегічні перспективи розвитку світового туристичного ринку

У сучасних умовах глобальної цифровізації та трансформації міжнародної економіки туристична індустрія перетворюється не лише на одну з найбільш динамічних сфер світового господарства, а й на стратегічний фактор економічного зростання, міжнародної інтеграції та розвитку сфери послуг. Світовий туристичний ринок демонструє високі темпи структурної модернізації, охоплюючи дедалі ширший спектр туристичних продуктів — від рекреаційного та культурно-пізнавального туризму до smart tourism, medical tourism, digital travel та екологічного туризму. Очікується, що у перспективі роль туристичного сектору у світовій економіці посилюватиметься під впливом цифрової трансформації, глобальної мобільності населення, зміни споживчих моделей та інтеграції принципів сталого розвитку. Світовий туристичний ринок активно трансформується під впливом інноваційних технологій, цифровізації сфери послуг, розвитку smart-інфраструктури та зміни поведінки споживачів. Основні драйвери розвитку міжнародного туризму не лише зберігають актуальність, але й формують нові напрями модернізації глобальної туристичної системи [36].

Ключові драйвери розвитку міжнародного туристичного ринку (рис.3.1) у перспективі лише посилюватимуть свій вплив. Їх розвиток формує нові можливості для міжнародного туристичного бізнесу, цифрових платформ, транспортної інфраструктури та глобальної сфери послуг. Країни, які зможуть швидко адаптувати механізми державного регулювання, цифрову інфраструктуру та інноваційні туристичні сервіси до сучасних потреб міжнародного ринку, отримають стратегічні конкурентні переваги у глобальному туристичному середовищі.

Рисунок 3.1 - Ключові драйвери розвитку світового туристичного ринку [35]

Визначення ключових драйверів розвитку світового туристичного ринку дозволяє комплексно оцінити стратегічні напрями трансформації міжнародної туристичної індустрії в умовах цифровізації, глобалізації та посилення конкуренції. Сучасний туристичний сектор формується під впливом інноваційних технологій, змін у структурі споживчого попиту, розвитку smart-інфраструктури та інтеграції принципів сталого розвитку. Саме тому доцільним є узагальнення основних факторів, які визначають перспективи модернізації міжнародного туризму та формують нові конкурентні переваги країн на глобальному туристичному ринку (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Перспективи розвитку ключових драйверів світового туристичного ринку [37]

Драйвер	Сучасний вплив	Перспективи розвитку
Цифровізація туризму	Онлайн-бронювання та smart-сервіси	AI-туризм та автоматизація туристичних послуг
Глобалізація	Зростання міжнародної туристичної мобільності	Розширення світових туристичних потоків
ESG та сталий туризм	Екологізація туристичних послуг	Розвиток «зеленого» туризму
Електронна комерція у туризмі	Розвиток цифрових туристичних платформ	Глобалізація цифрових туристичних сервісів
Big Data та штучний інтелект	Персоналізація туристичних послуг	Формування smart tourism ecosystems
Інноваційна логістика	Оптимізація транспортних потоків	Розвиток smart transport та автономної мобільності

У 2020–2025 роках міжнародний туристичний ринок зазнав суттєвих трансформацій під впливом пандемії COVID-19, геополітичної нестабільності, цифровізації економіки та зміни глобальних споживчих пріоритетів. Зростання попиту на безпечний, індивідуалізований та технологічний туризм стало каталізатором активного розвитку цифрових туристичних платформ, smart tourism та sustainable travel. Саме ці процеси сформували основу стратегічних тенденцій, які визначатимуть майбутнє світового туристичного ринку. Цифровізація стала невід’ємною складовою сучасної туристичної індустрії. Туристичні компанії активно впроваджують системи автоматизованого бронювання, мобільні застосунки, AI-рішення та цифрові сервіси для підвищення ефективності обслуговування клієнтів і персоналізації туристичного продукту. Інноваційні технології дозволяють оптимізувати управління туристичними потоками, скоротити операційні витрати та забезпечити високий рівень туристичного сервісу. Особливого значення набувають smart туризм технології, які забезпечують інтеграцію цифрової інфраструктури, транспортних систем, туристичних платформ та інформаційних сервісів у єдину цифрову туристичну екосистему. Це сприяє підвищенню туристичної привабливості дестинацій, ефективності логістики та якості туристичного досвіду.

Світовий туристичний сектор також активно інтегрується у концепцію ESG та «зеленої» економіки. Туристичні компанії дедалі більше орієнтуються на екологічно відповідальні моделі бізнесу, енергоефективну інфраструктуру, sustainable travel та мінімізацію негативного впливу на довкілля. Це дозволяє не лише підвищити конкурентоспроможність туристичних послуг, але й забезпечити відповідність глобальним принципам сталого розвитку. Стрімко розвивається сегмент електронної комерції туристичних послуг. Онлайн-платформи, цифрові маркетплейси та travel-tech компанії стали ключовими каналами просування туристичних продуктів на міжнародному ринку. Одночасно зростає роль цифрового маркетингу, AI-аналітики споживчих уподобань та персоналізованих туристичних сервісів. Інновації у сфері транспортної інфраструктури та логістики також виступають важливим

фактором трансформації світового туристичного ринку. Використання smart transport systems, автоматизованих сервісів, цифрових квитків та інтегрованих мобільних платформ сприяє підвищенню мобільності населення та ефективності міжнародних туристичних перевезень.

У процесі трансформації світового ринку туристичних послуг інноваційні механізми відіграють визначальну роль у формуванні нових моделей розвитку галузі. Особливої уваги набуває концепція інноваційної екосистеми, яка відображає взаємодію між ключовими учасниками ринку, технологічними рішеннями та інституційним середовищем. Для систематизації зазначених взаємозв'язків подано рисунок 3.2.

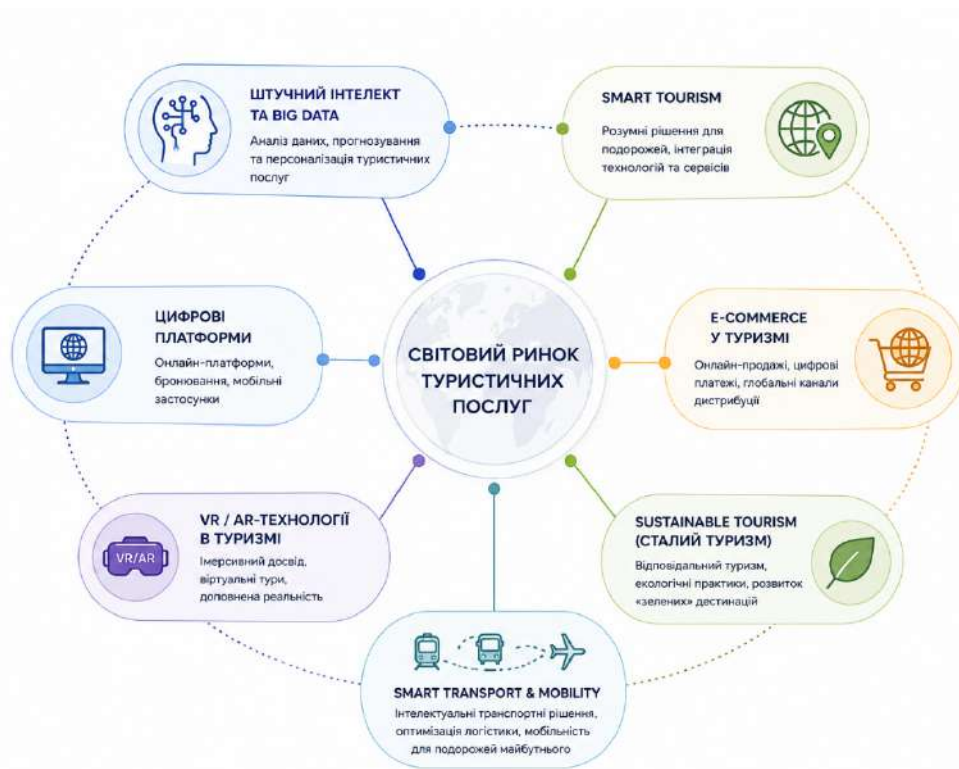

Рисунок 3.2 – Інноваційна екосистема світового ринку туристичних послуг

[39]

Рис. 3.2 відображає структуру інноваційної екосистеми світового ринку туристичних послуг, яка формується на основі взаємодії підприємств туристичної індустрії, цифрових платформ, інноваційних технологій, державних

інституцій та споживачів. Запропонована модель демонструє, що ефективний розвиток туристичного ринку забезпечується через синергію між усіма учасниками екосистеми та активне впровадження цифрових інновацій. Такий підхід сприяє підвищенню конкурентоспроможності туристичних послуг і формуванню стійких глобальних зв'язків у галузі.

В умовах глобалізації та стрімкого розвитку цифрових технологій світовий туристичний ринок зазнає суттєвих трансформацій, що зумовлює необхідність переосмислення стратегічних підходів до його розвитку. Туризм дедалі більше інтегрується у цифрову економіку, де ключову роль відіграють інноваційні технології, платформи онлайн-бронювання, штучний інтелект та системи аналізу великих даних. Це формує нову парадигму функціонування туристичної індустрії, орієнтовану на персоналізацію послуг, підвищення якості обслуговування та розширення глобальної доступності туристичних продуктів (рис.3.3)

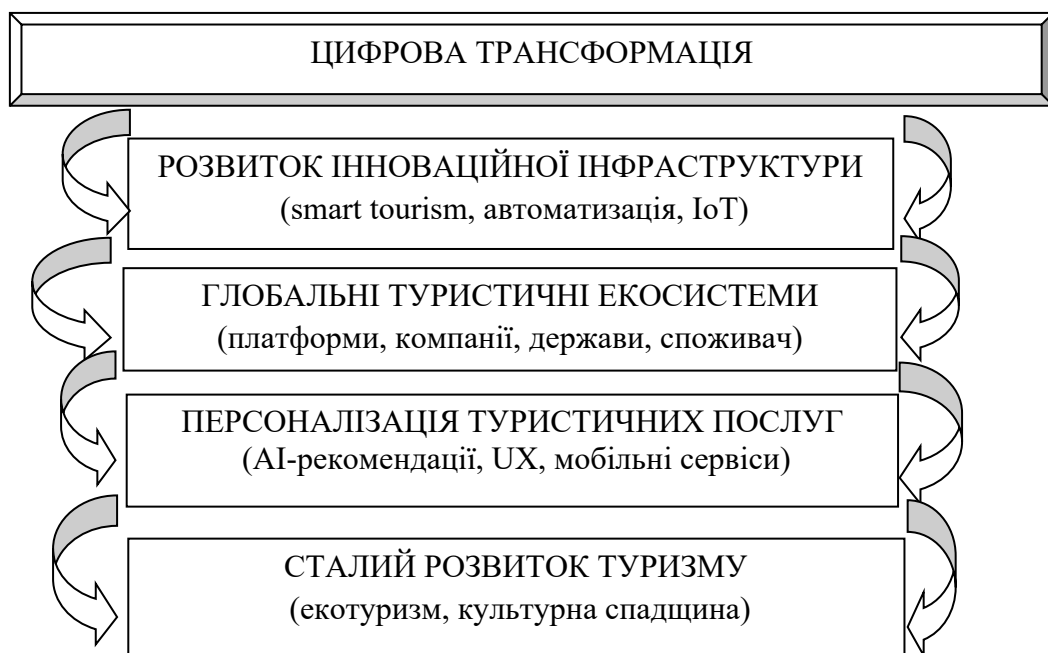

Рисунок 3.3 – Стратегічна модель розвитку світового туристичного ринку

[38]

Представлена на рис. 3.3 стратегічна модель відображає логіку трансформації світового туристичного ринку під впливом цифровізації,

інновацій та глобальних викликів. На першому етапі ключову роль відіграє цифрова трансформація туристичної сфери, що включає впровадження онлайн-платформ бронювання, мобільних сервісів, систем електронного управління подорожами та технологій штучного інтелекту для персоналізації туристичних послуг. Наступним етапом є розвиток інноваційної туристичної інфраструктури, яка базується на використанні smart-рішень, автоматизованих систем управління потоками туристів, цифрових карт та аналітичних платформ. Це дозволяє підвищити ефективність управління туристичними потоками, зменшити витрати та покращити якість туристичного досвіду. Важливим елементом моделі виступає формування глобальних туристичних екосистем, що об'єднують туристичні компанії, державні інституції, цифрові платформи та споживачів у єдину інтегровану систему. Такий підхід сприяє підвищенню прозорості ринку, розвитку міжнародної співпраці та розширенню доступу до туристичних послуг [38].

У стратегічній перспективі розвиток світового туристичного ринку визначається не лише впливом цифрових технологій, але й необхідністю формування нових управлінських підходів, здатних забезпечити адаптивність галузі до глобальних викликів. Серед таких викликів ключовими є геополітична нестабільність, зміна споживчих пріоритетів, кліматичні ризики, а також посилення конкуренції між туристичними дестинаціями. Відповідно, стратегічне управління туристичним ринком має ґрунтуватися на комплексному поєднанні інновацій, цифровізації та принципів сталого розвитку. У цьому контексті доцільним є посилення ролі державного та наддержавного регулювання туристичної сфери шляхом формування довгострокових стратегій розвитку, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності національних туристичних систем. Особливого значення набуває розвиток міжнародного співробітництва у сфері туризму, що передбачає гармонізацію стандартів якості туристичних послуг, спрощення процедур перетину кордонів, а також спільне впровадження цифрових платформ управління туристичними потоками. Важливим стратегічним напрямом є розвиток інноваційної туристичної

інфраструктури, що включає створення «розумних» туристичних міст, впровадження систем інтелектуального управління транспортними та сервісними потоками, а також розширення використання безконтактних технологій обслуговування. Це дозволяє підвищити ефективність функціонування туристичної індустрії та покращити якість туристичного досвіду. Особливу увагу слід приділити розвитку персоналізованого туризму, який базується на використанні штучного інтелекту, аналітики великих даних та цифрових профілів споживачів. Такий підхід забезпечує формування індивідуалізованих туристичних продуктів, підвищує рівень задоволеності клієнтів і сприяє зростанню повторного попиту на туристичні послуги (рис.3.4).

Рисунок 3.4 –Стратегічні напрями розвитку світового туристичного ринку

[39]

Представлені на рис. 3.4 стратегічні напрями розвитку світового туристичного ринку демонструють комплексний характер трансформації міжнародної туристичної індустрії під впливом цифровізації, глобалізації та посилення вимог до сталого розвитку. Запропонована структура відображає

взаємозв'язок між технологічними, інфраструктурними, соціально-економічними та інституційними компонентами розвитку світового туризму. Центральне місце у моделі займає стратегічна орієнтація на формування конкурентоспроможного, безпечного та інноваційного туристичного середовища. Ключовим напрямом сучасної трансформації туристичного ринку виступає цифровізація туристичних послуг та розвиток smart tourism. Важливе місце у стратегічній структурі посідає концепція сталого туризму, орієнтована на мінімізацію екологічного навантаження, підтримку локальних громад, розвиток «зелених» дестинацій у туристичний бізнес. Таким чином, запропонована модель дозволяє комплексно оцінити стратегічні напрями розвитку світового туристичного ринку та підкреслює їх багаторівневий і системний характер. Взаємодія цифрових технологій, інновацій, екологічних підходів та інфраструктурної модернізації формує основу для подальшої трансформації міжнародного туризму в умовах глобальної економічної динаміки.

У сучасних умовах глобалізації світовий туристичний ринок набуває чітко вираженого геоекономічного характеру, що проявляється у просторовій диференціації туристичних потоків, формуванні регіональних центрів тяжіння та посиленні ролі цифрових платформ у перерозподілі туристичного попиту. Важливого значення набуває дослідження взаємозв'язків між регіональними туристичними системами, економічними ефектами та глобальними інституційними й технологічними факторами. Для узагальнення зазначених процесів розроблено гео-економічну модель розвитку світового туристичного ринку. Представлена на рис. 3.5 гео-економічна модель розвитку світового туристичного ринку відображає багаторівневу структуру глобальної туристичної системи, в якій взаємодіють регіональні туристичні зони, цифрові платформи, економічні результати та принципи сталого розвитку. Модель демонструє, що сучасний туристичний ринок функціонує як інтегрована глобальна система, де туристичні потоки формуються під впливом як природно-географічних і соціально-економічних чинників, так і цифрових технологій.

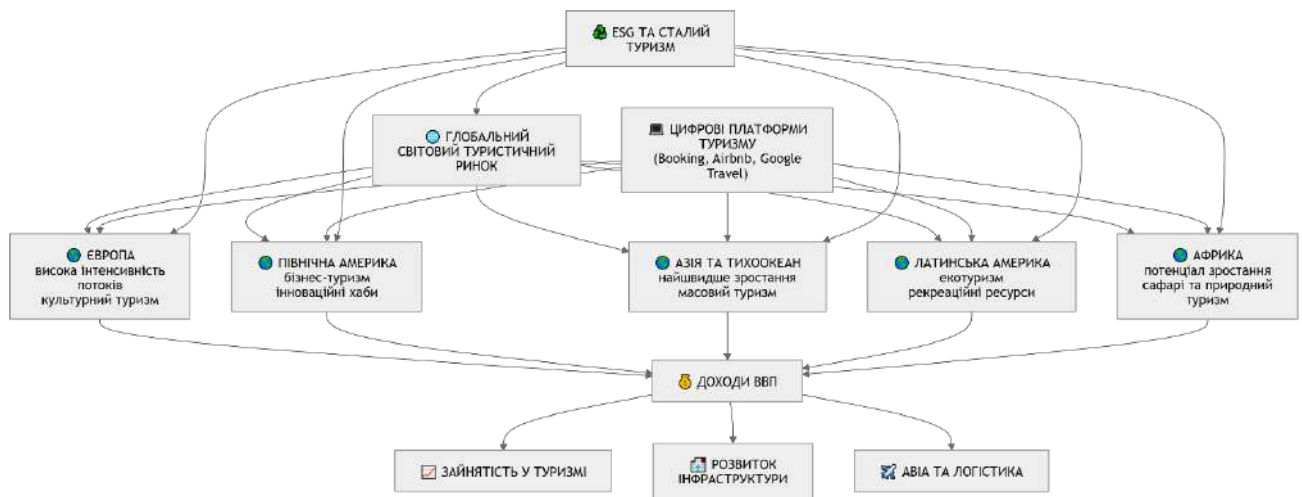

Рисунок 3.5– Гео-економічна модель розвитку світового туристичного ринку [41]

Аналіз моделі дозволяє констатувати, що найбільша концентрація туристичних потоків спостерігається у високорозвинених регіонах із потужною інфраструктурою та високим рівнем цифровізації, тоді як країни, що розвиваються, поступово інтегруються у глобальний туристичний простір завдяки розвитку екотуризму та цифрових платформ. Водночас ключову роль у трансформації ринку відіграють цифрові туристичні платформи, які забезпечують глобальну доступність туристичних послуг, оптимізацію попиту та підвищення ефективності розподілу туристичних потоків між регіонами. Економічні ефекти функціонування системи проявляються у зростанні внеску туризму у ВВП, створенні нових робочих місць та розвитку суміжних галузей, зокрема транспорту, готельного бізнесу та інфраструктури. Таким чином, гео-економічна модель підтверджує, що сучасний світовий туристичний ринок є складною інтегрованою системою, розвиток якої визначається взаємодією регіональних, цифрових та інституційних факторів у поєднанні з принципами сталого розвитку [41].

Стратегічні перспективи розвитку світового туристичного ринку визначаються посиленням впливу глобалізаційних та цифровізаційних процесів, що трансформують архітектуру міжнародного туризму та формують нові моделі

його функціонування. Встановлено, що ключовим системоутворюючим фактором виступає цифрова трансформація, яка забезпечує підвищення ефективності управління туристичними потоками, персоналізацію послуг та розширення доступності туристичних продуктів. Важливим чинником розвитку є гео економічна диференціація туристичного простору, яка зумовлює нерівномірність розвитку регіонів та формування глобальних центрів туристичної активності. Це супроводжується посиленням інтеграційних процесів та зростанням ролі міжнародної співпраці у сфері туризму. У сучасних умовах значного впливу набувають кризові фактори, що визначають нестабільність туристичних потоків. Разом з тим підвищення адаптивності галузі забезпечується за рахунок впровадження інноваційних технологій, розвитку цифрових платформ та формування механізмів управління ризиками, що сприяють підвищенню стійкості туристичної системи. Перспективи розвитку світового туристичного ринку пов'язані з подальшою цифровізацією, розширенням використання інтелектуальних технологій, інтеграцією принципів сталого розвитку та формуванням гнучкої, адаптивної та конкурентоспроможної глобальної туристичної системи.

3.2 Перспективи інтеграції України у світовий туристичний ринок

Ринок туристичних послуг України демонструє поступове відновлення та адаптацію навіть в умовах воєнного стану, економічної нестабільності та трансформації глобального туристичного середовища. Незважаючи на значні безпекові ризики, туристична сфера залишається одним із перспективних напрямів розвитку національної економіки, оскільки сприяє міжнародній інтеграції, розвитку регіонів, формуванню позитивного іміджу держави та залученню валютних надходжень. У сучасних умовах інтеграція України у світовий туристичний ринок поступово набуває стратегічного значення,

особливо в контексті євроінтеграційних процесів та післявоєнного відновлення економіки. У 2024–2025 рр. український туристичний сектор продовжив функціонувати переважно за рахунок внутрішнього туризму, розвитку безпечних туристичних DESTINAЦІЙ та активізації міжнародної підтримки. Основними центрами туристичної активності залишаються західні регіони України, зокрема Львівська, Івано-Франківська та Закарпатська області, які характеризуються відносною безпекою, розвиненою рекреаційною інфраструктурою та стабільним туристичним попитом. Важливим фактором інтеграції України у світовий туристичний простір є цифровізація туристичної індустрії. Активне впровадження цифрових платформ бронювання, онлайн-маркетингу, мобільних сервісів та електронних систем управління туристичними потоками сприяє підвищенню конкурентоспроможності українського туристичного продукту на міжнародному ринку. Гармонізація українського законодавства з нормами Європейського Союзу, спрощення процедур міжнародної співпраці, розвиток транспортної інфраструктури та участь у міжнародних туристичних програмах сприяють посиленню інтеграційних процесів. Важливу роль також відіграють міжнародні грантові програми, інвестиційна підтримка та співпраця з міжнародними туристичними організаціями, які формують основу для модернізації туристичної інфраструктури України (табл.3.2). Однією з ключових тенденцій є поступова переорієнтація туристичного ринку на принципи сталого розвитку. Зростає увага до екологічної безпеки, розвитку природоорієнтованого туризму, енергоефективності туристичної інфраструктури та збереження культурної спадщини. Разом із тим, туристичний ринок України стикається з низкою суттєвих викликів. Серед основних — воєнні ризики, руйнування інфраструктури, скорочення міжнародних туристичних потоків, недостатній рівень інвестицій та обмеженість фінансових ресурсів для модернізації туристичної сфери.

Таблиця 3.2 – Основні перспективи інтеграції України у світовий туристичний ринок [58]

Напрямок інтеграції	Основні прояви	Очікувані результати
Цифровізація туризму	Онлайн-платформи, smart tourism, цифрові сервіси	Підвищення конкурентоспроможності
Євроінтеграція	Гармонізація стандартів та законодавства	Посилення міжнародної співпраці
Розвиток сталого туризму	Екотуризм, ESG-підходи, зелена інфраструктура	Формування позитивного міжнародного іміджу
Інвестиційна підтримка	Міжнародні гранти та програми відновлення	Модернізація туристичної інфраструктури
Регіональний розвиток	Розвиток безпечних туристичних регіонів	Диверсифікація туристичних потоків

Попри це, український туристичний сектор демонструє здатність до адаптації та поступового відновлення. Формування нових туристичних маршрутів, розвиток внутрішнього туризму, цифровізація сервісів та інтеграція у європейський туристичний простір створюють передумови для подальшого зміцнення позицій України на світовому туристичному ринку. У перспективі інтеграція України у світовий туристичний ринок залежатиме від стабілізації безпекової ситуації, відновлення транспортної та туристичної інфраструктури, активізації інвестиційної діяльності та подальшої гармонізації із європейськими стандартами туристичного обслуговування (рис.3.6).

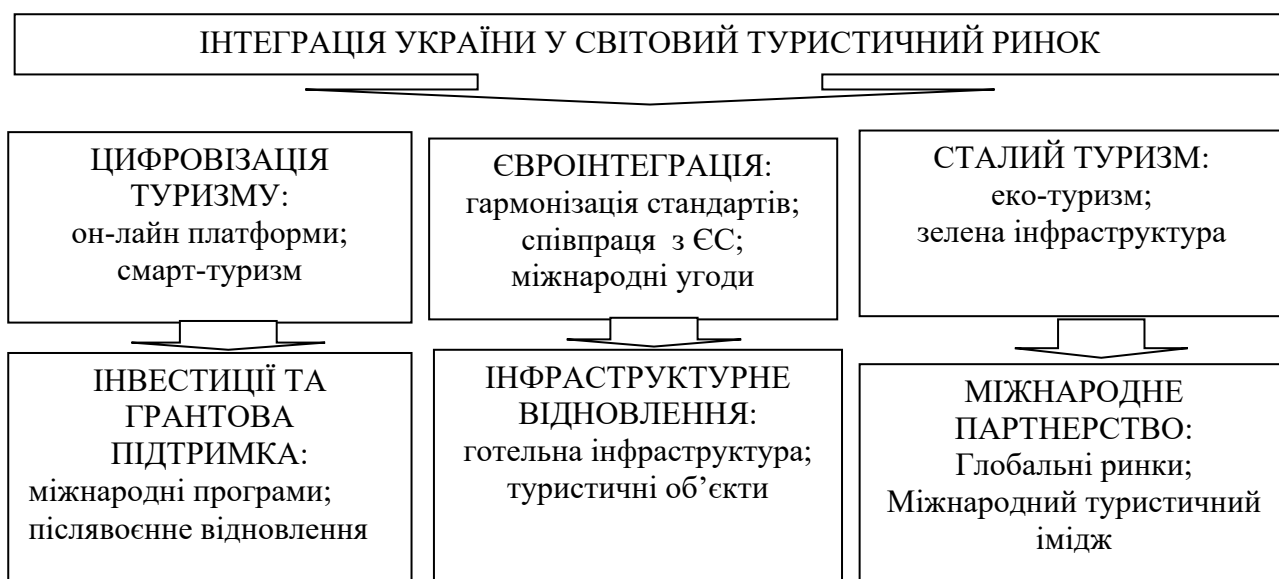

Рисунок 3.6 – Перспективи інтеграції України у світовий туристичний ринок [39]

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що розвиток туристичного ринку України має комплексний характер і базується на взаємодії інфраструктурних, цифрових, інституційних та екологічних факторів. Встановлено, що цифровізація туристичних послуг забезпечує підвищення доступності туристичного продукту та інтеграцію України у глобальний інформаційний простір. Водночас модернізація інфраструктури створює передумови для відновлення туристичних потоків та активізації регіонального розвитку.

Особливого значення набуває концепція сталого туризму, яка орієнтує розвиток галузі на принципи екологічної безпеки, збереження культурної спадщини та ефективного використання природних ресурсів. Євроінтеграційні процеси також формують важливу основу для гармонізації туристичних стандартів, розширення міжнародної співпраці та посилення конкурентних позицій України на світовому туристичному ринку.

Подальший розвиток туристичного ринку України значною мірою залежатиме від ефективності післявоєнного відновлення економіки та здатності держави інтегруватися у глобальний туристичний простір. У сучасних умовах туризм розглядається не лише як сфера послуг, але і як важливий інструмент регіонального розвитку, формування міжнародного іміджу країни та активізації інвестиційної діяльності. Саме тому стратегічним завданням є формування конкурентоспроможного туристичного продукту, здатного відповідати сучасним міжнародним стандартам якості, безпеки та цифровізації. Важливим напрямом розвитку виступає модернізація туристичної інфраструктури. Відновлення транспортної мережі, реконструкція туристичних об'єктів, розвиток готельного сектору та покращення логістичної доступності туристичних дестинацій формують основу для зростання туристичних потоків у майбутньому. Особливого значення набуває розвиток регіонального туризму, оскільки саме регіони формують значну частину внутрішнього туристичного попиту та забезпечують диверсифікацію туристичних послуг. Одним із перспективних напрямів є розвиток цифрового туризму та впровадження інноваційних

технологій у сферу туристичного обслуговування. Використання мобільних додатків, цифрових платформ бронювання, віртуальних турів, сприяє персоналізації туристичних послуг та підвищує ефективність управління туристичними потоками. Крім того, цифровізація дозволяє інтегрувати український туристичний ринок у глобальне інформаційне середовище та підвищує доступність туристичного продукту для іноземних туристів. Окрему роль у перспективному розвитку туристичної галузі відіграє концепція сталого туризму. Світові тенденції свідчать про зростання попиту на екологічний, природоорієнтований та культурний туризм, що створює додаткові можливості для України. Наявність значного природного, історичного та культурного потенціалу формує передумови для розвитку екотуризму, сільського зеленого туризму, гастрономічного та етнокультурного туризму. Це сприяє не лише економічному розвитку територій, але й збереженню культурної спадщини та природних ресурсів. Водночас інтеграція України у світовий туристичний ринок потребує активізації державної політики у сфері туризму (табл.3.3).

Таблиця 3.3 – Ключові напрями перспективного розвитку туристичного ринку України [36, 37]

Напрямок розвитку	Основні заходи	Очікуваний результат
Інфраструктурне відновлення	Реконструкція транспортної та туристичної інфраструктури	Зростання туристичних потоків
Цифровізація туризму	Впровадження smart tourism та цифрових платформ	Підвищення конкурентоспроможності
Розвиток сталого туризму	Екотуризм, зелений туризм, ESG-підходи	Формування позитивного іміджу
Євроінтеграція	Гармонізація стандартів та законодавства	Інтеграція у європейський туристичний простір
Інвестиційна підтримка	Міжнародні гранти та державні програми	Модернізація туристичної сфери

Таким чином, перспективи розвитку туристичного ринку України характеризуються комплексністю та багатовекторністю. Встановлено, що основними чинниками подальшого розвитку виступають цифровізація, модернізація інфраструктури, розвиток сталого туризму та інтеграція до європейського економічного простору. Водночас ефективність реалізації

зазначених напрямів значною мірою залежатиме від стабілізації безпекової ситуації, активізації інвестиційної діяльності та ефективності державного регулювання туристичної сфери (табл.3.4).

Таблиця 3.4 – Потенційні переваги інтеграції України у світовий туристичний ринок [30,32]

Сфера впливу	Основні переваги	Очікувані результати
Економічна	Зростання валютних надходжень	Розвиток національної економіки
Соціальна	Створення робочих місць	Підвищення рівня зайнятості
Інфраструктурна	Розвиток транспортної мережі	Покращення туристичної доступності
Міжнародна	Посилення міжнародного іміджу	Зростання туристичної привабливості
Інноваційна	Цифровізація туристичних послуг	Підвищення ефективності управління

Отже, інтеграція України у світовий туристичний ринок створює значні можливості для соціально-економічного розвитку держави. Встановлено, що основними перевагами виступають зростання міжнародної конкурентоспроможності, модернізація туристичної інфраструктури, цифрова трансформація туристичної сфери та активізація міжнародного співробітництва. Разом із тим ефективність реалізації зазначених перспектив залежатиме від стабільності економічного середовища, рівня державної підтримки та результативності післявоєнного відновлення туристичної галузі України.

Основою прогнозного розвитку виступають процеси післявоєнного відновлення, євроінтеграції, цифровізації економіки та модернізації туристичної інфраструктури. Очікується, що після стабілізації безпекової ситуації туристична галузь України зможе перейти від етапу адаптації до етапу активного структурного розвитку. Прогнозується, що найбільш динамічними сегментами туристичного ринку стануть внутрішній туризм, екологічний туризм, культурно-пізнавальний туризм, медичний туризм та цифрові туристичні сервіси. Важливим фактором прогнозованого розвитку виступає цифрова трансформація туристичної сфери. Очікується активне впровадження smart tourism . Це

сприятиме підвищенню ефективності туристичного менеджменту та покращенню якості туристичного обслуговування (рис.3.7).

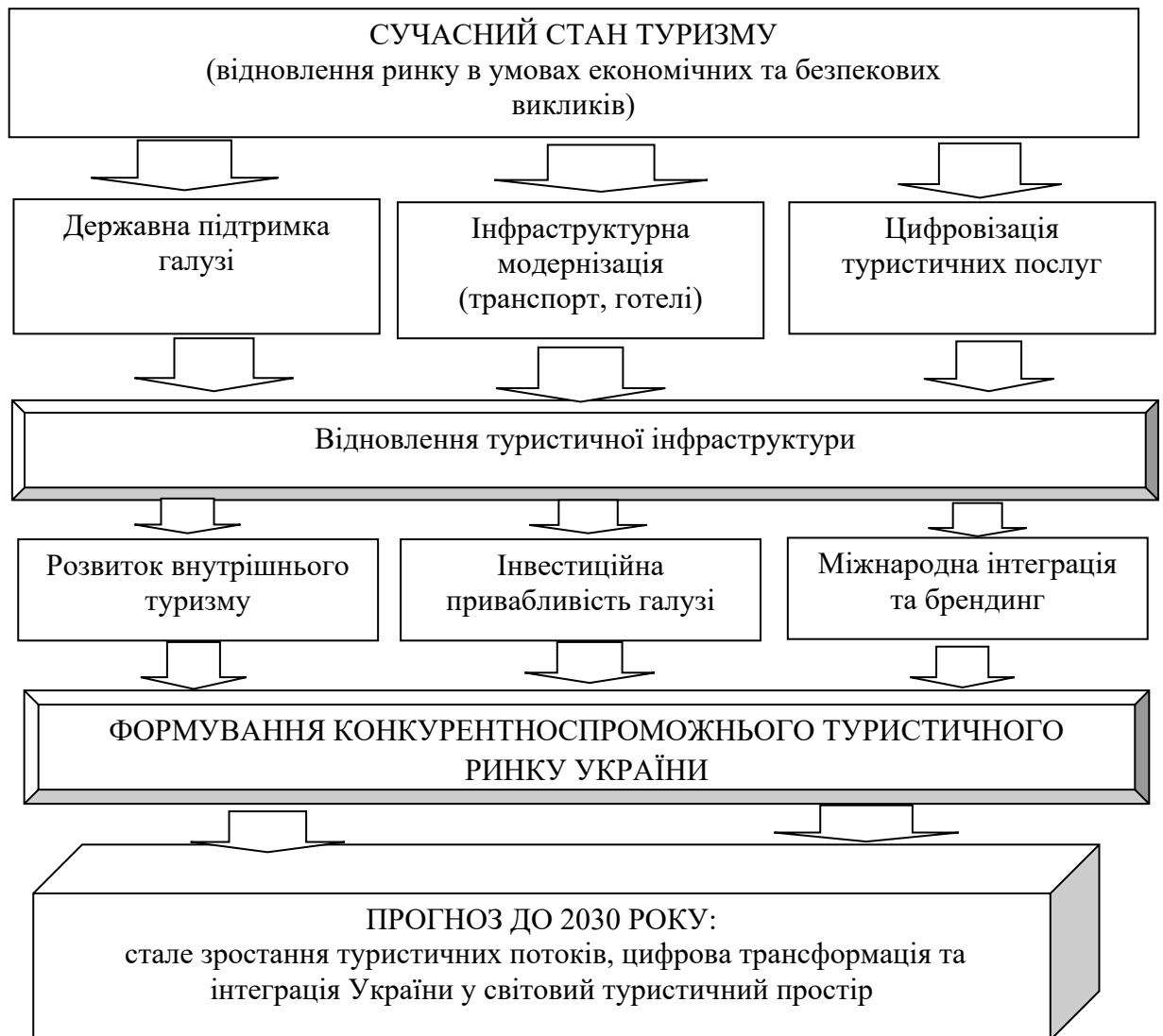

Рисунок 3.7 – Прогноз розвитку туристичного ринку України до 2030 року [32]

Представлений рисунок відображає прогностичну модель розвитку туристичного ринку України до 2030 року та демонструє основні етапи трансформації галузі в умовах післявоєнного відновлення, цифровізації та інтеграції у світовий туристичний простір. Структура моделі побудована за хронологічним принципом і включає три взаємопов'язані етапи розвитку: етап відновлення, етап адаптації та цифровізації, а також етап активного зростання.

Перший етап — відновлення (2025 р.) — характеризується орієнтацією на розвиток внутрішнього туризму, підтримку регіональних туристичних центрів та формування безпечних туристичних маршрутів. На цьому етапі ключовим завданням виступає стабілізація функціонування туристичної сфери та відновлення базової інфраструктури. Другий етап — адаптації та цифровізації (2026–2027 рр.) — передбачає активне впровадження сучасних цифрових технологій у сферу туризму. Йдеться про розвиток smart tourism, використання Big Data, цифрових платформ бронювання та інформаційних сервісів. Упровадження цифрових інструментів сприятиме підвищенню ефективності управління туристичними потоками, покращенню якості туристичного обслуговування та інтеграції України у глобальний інформаційний туристичний простір. Третій етап — активного зростання (2028–2030 рр.) — пов'язаний із поступовим відновленням міжнародного туризму та посиленням інтеграції України у світовий туристичний ринок. На цьому етапі прогнозується зростання міжнародних туристичних потоків, підвищення інвестиційної привабливості туристичної галузі та формування конкурентоспроможного туристичного продукту відповідно до міжнародних стандартів.

Таким чином, рисунок відображає послідовну модель розвитку туристичного ринку України, де кожний наступний етап базується на результатах попереднього. Представлена схема підтверджує, що перспективи розвитку туристичної галузі України мають комплексний характер та залежать від поєднання інфраструктурного відновлення, цифрової трансформації, безпекової стабілізації та міжнародної інтеграції.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що туристичний ринок України функціонує в умовах глибоких трансформацій, зумовлених одночасним впливом глобалізаційних процесів, цифрової модернізації, євроінтеграційних тенденцій та наслідків воєнних дій. Доведено, що сучасний етап розвитку туристичної сфери характеризується поступовою адаптацією до нових економічних і безпекових умов, а також формуванням передумов для інтеграції України у світовий туристичний простір. У ході дослідження

обґрунтовано, що перспективи розвитку туристичного ринку безпосередньо пов'язані з відновленням інфраструктури, цифровізацією туристичних послуг, посиленням міжнародної співпраці та впровадженням принципів сталого розвитку. Встановлено, що цифрові технології поступово стають одним із ключових факторів підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі, забезпечуючи доступність туристичного продукту, оптимізацію управління туристичними потоками та інтеграцію у глобальне інформаційне середовище. Дослідження підтвердило, що важливу роль у трансформації туристичного ринку відіграють євроінтеграційні процеси, які сприяють гармонізації нормативно-правової бази, підвищенню стандартів туристичного обслуговування та розширенню міжнародної взаємодії. Водночас визначено, що сучасний розвиток туристичної сфери України значною мірою залежить від ефективності післявоєнного відновлення, стабілізації безпекового середовища та активізації інвестиційної підтримки. Узагальнення результатів дослідження дозволяє зробити висновок, що туристичний ринок України має значний потенціал до подальшого розвитку та структурної модернізації. За умови реалізації комплексної державної політики, спрямованої на підтримку туристичної сфери, модернізацію інфраструктури та інтеграцію у міжнародний туристичний простір, туризм може стати одним із важливих чинників економічного зростання, регіонального розвитку та формування позитивного міжнародного іміджу України.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній бакалаврській роботі розглянуто теоретичні засади функціонування світового туристичного ринку та особливості розвитку туристичної сфери в умовах глобалізації, цифровізації та посилення міжнародної конкуренції. Проведено аналіз сучасного стану світового туристичного ринку та досліджено тенденції розвитку ринку туристичних послуг України в умовах соціально-економічних трансформацій, наслідків пандемії COVID-19, воєнних викликів та євроінтеграційних процесів. Особливу увагу приділено дослідженню структурних змін у туристичній індустрії, розвитку цифрових технологій у сфері туризму, впровадженню концепції smart tourism, поширенню принципів сталого розвитку та екологізації туристичної діяльності. Проаналізовано вплив глобальних економічних і геополітичних факторів на формування туристичних потоків, конкурентоспроможність туристичних дестинацій та перспективи розвитку міжнародного туризму. За результатами дослідження сформовано такі висновки та пропозиції:

а) на основі аналізу наукових джерел систематизовано теоретичні підходи до визначення сутності світового ринку туристичних послуг. Встановлено, що світовий ринок туристичних послуг є важливою складовою глобальної економіки та охоплює систему міжнародних економічних відносин, пов'язаних із виробництвом, реалізацією та споживанням туристичних послуг. Узагальнено економічний, функціональний, інституційний, соціокультурний, інноваційний та комплексний підходи до трактування даного поняття. Запропоновано авторське визначення: світовий ринок туристичних послуг — це цілісна система міжнародних економічних відносин між виробниками, постачальниками та споживачами туристичних послуг, що функціонує в умовах глобалізації, цифровізації та міжнародної мобільності населення, спрямована на задоволення туристичних потреб, формування доданої вартості, забезпечення

конкурентоспроможності туристичних DESTИНАЦІЙ та досягнення цілей сталого розвитку;

б) проаналізовано детермінанти розвитку світового ринку туристичних послуг та встановлено, що його функціонування визначається комплексним впливом економічних, соціально-демографічних, технологічних, політико-правових та екологічних чинників. Виявлено, що цифровізація туристичних послуг, розвиток транспортної інфраструктури, зростання міжнародної мобільності населення та впровадження концепції сталого туризму є ключовими драйверами трансформації туристичного ринку. Доведено, що сучасний світовий туристичний ринок характеризується посиленням ролі цифрових платформ, персоналізацією туристичних продуктів, розвитком smart-туризму та зростанням значення екологічно відповідальних моделей туристичної діяльності;

в) проаналізовано динаміку розвитку міжнародного туристичного ринку у 2019–2025 роках. Пандемія COVID-19 спричинила різке скорочення міжнародних туристичних потоків у 2020 році, однак уже з 2021 року розпочався поступовий процес відновлення галузі завдяки відкриттю кордонів, відновленню транспортного сполучення та адаптації туристичного бізнесу до нових умов функціонування. У 2022–2025 роках основну увагу було зосереджено на цифровізації туристичних послуг, впровадженні безконтактних сервісів, розвитку онлайн-платформ бронювання та використанні технологій штучного інтелекту. Поступово формується тенденція до переходу від традиційних моделей туристичного обслуговування до інноваційних цифрових екосистем, орієнтованих на персоналізацію туристичного досвіду, сталий розвиток та підвищення якості туристичних послуг. Одночасно зростає популярність екологічного, wellness-, медичного та індивідуалізованого туризму, що відображає зміну споживчих пріоритетів і трансформацію структури світового туристичного ринку. Провідні туристичні країни світу формують конкурентні переваги через розвиток інфраструктури, інноваційних технологій, smart-tourism рішень та диверсифікацію туристичних продуктів, що забезпечує підвищення

конкуренентоспроможності міжнародного туристичного сектору в умовах глобалізації та цифрової економіки;

г) з'ясовано тенденції та чинники розвитку ринку туристичних послуг в Україні у 2019–2025 роках. Серед основних чинників виділено активізацію внутрішнього туризму, цифровізацію туристичних послуг, розвиток регіональних туристичних кластерів, зростання попиту на екологічний, культурно-пізнавальний, гастрономічний та оздоровчий туризм, а також поступове впровадження сучасних цифрових сервісів у туристичну діяльність. Незважаючи на негативний вплив пандемії COVID-19 та повномасштабної війни з 2022 року, туристичний сектор України продемонстрував здатність до адаптації через переорієнтацію на внутрішній ринок, розвиток локальних туристичних маршрутів і впровадження нових бізнес-моделей. Особливо динамічно розвиваються західні регіони України, які концентрують основні потоки рекреаційного, екологічного та гірськолижного туризму. Поступово формується тенденція до переходу від моделі переважно виїзного туризму до диверсифікованої системи внутрішнього, регіонального та спеціалізованого туризму, що базується на цифрових технологіях, регіональній спеціалізації та підвищенні конкурентоспроможності туристичних послуг. Водночас подальший розвиток галузі залежить від стабілізації безпекової ситуації, модернізації туристичної інфраструктури, залучення інвестицій та активнішої інтеграції України до міжнародного туристичного простору;

д) визначено стратегічні напрями розвитку світового туристичного ринку в умовах цифрової трансформації та глобальних економічних змін. До пріоритетних напрямів віднесено: цифровізацію туристичних послуг через впровадження штучного інтелекту, Big Data та smart tourism-технологій; розвиток інноваційної туристичної інфраструктури та цифрових платформ бронювання; інтеграцію принципів сталого розвитку й ESG у туристичну діяльність; розширення міжнародного співробітництва та формування глобальних туристичних екосистем; модернізацію транспортно-логістичних систем і розвиток інтелектуальної мобільності; а також персоналізацію

туристичних продуктів на основі цифрових даних та аналітики споживчих потреб. Встановлено, що реалізація зазначених стратегічних напрямів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності туристичних дестинацій, забезпеченню стійкості туристичної індустрії до глобальних викликів, активізації міжнародних туристичних потоків та формуванню адаптивної, інноваційної й екологічно орієнтованої моделі розвитку світового туристичного ринку;

е) виокремлено ключові тенденції розвитку та інтеграції туристичного ринку України у світовий туристичний простір у 2024–2030 роках. До них належать: активна цифровізація туристичних послуг і впровадження концепції smart tourism, розвиток внутрішнього та регіонального туризму, гармонізація туристичних стандартів із вимогами Європейського Союзу, поширення принципів сталого та екологічного туризму, модернізація транспортної й туристичної інфраструктури, залучення міжнародних інвестицій і грантової підтримки, а також посилення міжнародної співпраці та інтеграція України до європейського і світового туристичного ринку. Водночас важливими тенденціями визначено розвиток цифрових платформ бронювання, персоналізацію туристичних послуг, відновлення міжнародних туристичних потоків у післявоєнний період та формування конкурентоспроможного туристичного продукту відповідно до міжнародних стандартів якості, безпеки та сталого розвитку.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що світовий туристичний ринок упродовж останніх років зазнав суттєвої трансформації під впливом цифровізації, глобалізаційних процесів, змін споживчих пріоритетів та впровадження принципів сталого розвитку. Незважаючи на виклики, пов'язані з пандемією, геополітичною нестабільністю та безпековими ризиками, туристична індустрія демонструє високий рівень адаптивності та здатність до структурного оновлення. Для України перспективи розвитку туристичної сфери пов'язані з післявоєнним відновленням, модернізацією туристичної інфраструктури, активною цифровою трансформацією, розвитком сталого туризму та поглибленням інтеграції до європейського й світового туристичного простору.

Подальше зміцнення конкурентних позицій України на міжнародному туристичному ринку потребує ефективної державної політики, залучення інвестицій, гармонізації туристичних стандартів із європейськими вимогами та впровадження інноваційних технологій у сферу туристичних послуг. За умови реалізації цих напрямів туристична галузь може стати важливим чинником економічного зростання, регіонального розвитку та формування позитивного міжнародного іміджу України.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Бейдик, О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. Київ: Київський університет, 2019. 395 с.
2. Бойко, М. Г., Опанасюк Н. А. Глобальні тренди розвитку туристичного ринку в умовах цифрової економіки. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 2(82). С. 112–118. URL: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2023/2_82_2023/18.pdf (дата звернення 28.05.2026).
3. Бондаренко, М. П. Конкурентоспроможність туристичного ринку України в системі міжнародного туризму. *Економіка і суспільство*. 2023. № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2637> (дата звернення 28.05.2026).
4. Vorblik, K. Передумови формування стратегії сталого розвитку ринку туристичних послуг України. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2019. № 37. С. 34–41. URL: https://journals.urau.ua/ves_pstu/article/view/187289 (дата звернення 28.05.2026).
5. Buhalis, D. Technology in tourism-from information communication technologies to eTourism and smart tourism towards ambient intelligence tourism: a perspective article. *Tourism Review*. 2020. Vol. 75(1). P. 267–272.
6. Gretzel, U., Sigala, M., Xiang, Z., Koo, C. Smart tourism: foundations and developments. *Electronic Markets*. 2019. Vol. 25(3). P. 179–188.
7. Грабовецький, Б. Є. Світовий ринок туристичних послуг: сучасні тенденції та регіональні особливості розвитку. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 73. С. 38–44. URL: http://bses.in.ua/journals/2022/73_2022/8.pdf (дата звернення 28.05.2026).

8. Голод, А. П. Цифрові технології в управлінні туристичними дестинаціями. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Вип. 82. С. 56–62. URL: http://bses.in.ua/journals/2023/82_2023/11.pdf (дата звернення 28.05.2026).
9. Герасименко, В. Г. Концептуальні засади розвитку сталого туризму в Україні та світі. *Бізнес Інформ*. 2021. № 9. С. 140–146. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-9_0-pages-140_146.pdf (дата звернення 28.05.2026).
10. Дутчак, С. В. Цифровізація туристичної індустрії як чинник підвищення конкурентоспроможності туристичного ринку. *Економіка та держава*. 2023. № 5. С. 77–82. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2023/14.pdf (дата звернення 28.05.2026).
11. Державне агентство розвитку туризму України. Офіційний сайт. URL: <https://www.tourism.gov.ua/> (дата звернення 28.05.2026).
12. European Commission. Smart Tourism Destinations. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/smart-tourism> (дата звернення 28.05.2026).
13. European Travel Commission (ETC). Tourism Trends and Market Intelligence. URL: <https://etc-corporate.org/reports/> (дата звернення 28.05.2026).
14. Єдиний туристичний реєстр України. Офіційний портал. URL: <https://etr.gov.ua/> (дата звернення 28.05.2026).
15. Збарський, В., Грибова Д., Збарська А. Україна на світовому ринку туристичних послуг. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2021. Вип. 1(26). С. 117–129. URL: <https://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/241672> (дата звернення 28.05.2026).
16. International Monetary Fund (IMF). World Economic Outlook Database. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database> (дата звернення 28.05.2026).
17. International Trade Centre (ITC). Tourism Competitiveness and Trade Development. URL: <https://www.intracen.org/our-work/sectors/tourism> (дата звернення 28.05.2026).

18. International Air Transport Association (IATA). Air Transport Statistics and Industry Reports. URL: <https://www.iata.org/en/publications/store/world-air-transport-statistics/> (дата звернення 28.05.2026).

19. Кифяк, В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : навчальний посібник. Чернівці: Книги-XXI, 2020. 300 с.

20. Кифяк, В. Ф., Малиновська О. Ю. Сталий розвиток туризму в умовах глобальних трансформацій. *Ефективна економіка*. 2022. № 7. URL: https://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2022/12.pdf (дата звернення 28.05.2026).

21. Козловський, Є. В. Інноваційні підходи до розвитку туристичних послуг у контексті цифровізації економіки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. № 1(73). С. 97–105. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/615> (дата звернення 28.05.2026).

22. Король, О. Д. Роль туристичної інфраструктури у формуванні регіонального туристичного ринку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2020. Вип. 39. С. 88–93. URL: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/728> (дата звернення 28.05.2026).

23. Кучай, О. Теорії міжнародної торгівлі в сучасному туристичному бізнесі. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Історія, економіка, філософія*. 2020. № 25. URL: <https://visnyk-history.knlu.edu.ua/article/view/264222> (дата звернення 28.05.2026).

24. Крупа, О. Аналіз розвитку ринку туристичних послуг в Україні на основі статистичних методів. *Економіка та суспільство*. 2025. № 80. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6829> (дата звернення 28.05.2026).

25. Кравців, В. С., Гринів Л. С. Туристичний потенціал України в умовах європейської інтеграції. *Регіональна економіка*. 2021. № 2. С. 34–42. URL:

http://re.gov.ua/re202102/re202102_034_KravtsivVS,HrynivLS.pdf (дата звернення 28.05.2026).

26. Лужанська, Т. Ю. Туристичний ринок України: проблеми та перспективи розвитку в умовах глобальних змін. *Економіка та держава*. 2022. № 11. С. 64–69. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2022/12.pdf (дата звернення 28.05.2026).

27. Любіцева, О. О. Ринок туристичних послуг: навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2021. 436 с.

28. Мальська, М. П., Худо В. В., Цибух В. І. Основи туристичного бізнесу: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 272 с.

29. Мальська, М. П., Бордун О. Ю. Туристичний ринок України: сучасний стан та тенденції розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2020. Вип. 48. С. 212–222. URL: <https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/visnyk48.pdf> (дата звернення 28.05.2026).

30. Музиченко-Козловська, О. В. Інноваційний розвиток туристичної сфери в умовах цифрової трансформації економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1376> (дата звернення 28.05.2026).

31. Національна туристична організація України. Офіційний сайт. URL: <https://nto.ua/> (дата звернення 28.05.2026).

32. Остіан, З. З. Геополітичні домінанти та структурна поляризація світового ринку туристичних послуг в умовах кризових шоків. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2026. № 59. URL: <https://journals.uzhnu.uz.ua/index.php/econom/article/view/1606> (дата звернення 28.05.2026).

33. OECD Tourism Trends and Policies 2024. Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: <https://www.oecd.org/cfe/tourism/tourism-trends-and-policies.htm> (дата звернення 28.05.2026).

34. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Tourism Trends and Policies. URL: <https://www.oecd.org/cfe/tourism/tourism-trends-and-policies.htm> (дата звернення 28.05.2026).

35. Парфіненко, А. Ю. Міжнародний туризм у системі світового господарства: сучасні тенденції розвитку. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм.* 2021. Вип. 13. С. 126–134. URL: <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/17642> (дата звернення 28.05.2026).

36. Плещан, Х. Стратегічні перспективи розвитку ринку туристичних послуг в Україні. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Туризм.* 2021. № 4(1). URL: <https://tourism.knukim.edu.ua/article/view/235142> (дата звернення 28.05.2026).

37. Плещан, Х. Ретроспективний аналіз розвитку та реформування національного туристичного ринку: зарубіжний досвід і можливості адаптації в Україні. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Туризм.* 2020. № 3(1). URL: <https://tourism.knukim.edu.ua/article/view/207491> (дата звернення 28.05.2026).

38. Рошко, С. М., Рига І. І. Тенденції розвитку світового ринку туристичних послуг. *Вісник Херсонського національного технічного університету.* 2023. № 4. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/537 (дата звернення 28.05.2026).

39. Смочко, Н. М., Царик П. Л. Сучасні тенденції розвитку міжнародного туризму та туристичного ринку України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка.* 2021. № 1(15). С. 96–103. URL: https://economics-msu.com.ua/uk/journals/1_15_2021/17.pdf (дата звернення 28.05.2026).

40. Sigala, M. Social media and customer engagement in the context of collaborative consumption in tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 2018. Vol. 35. P. 12–24.
41. Ткаченко, Т. І. Розвиток туристичного ринку в умовах глобалізації світової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 18. С. 45–50. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2021/9.pdf (дата звернення 28.05.2026).
42. Travel & Tourism Development Index 2024. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/reports/travel-and-tourism-development-index-2024/> (дата звернення 28.05.2026).
43. UNWTO Tourism Highlights 2024 Edition. World Tourism Organization. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data> (дата звернення 28.05.2026).
44. World Travel & Tourism Council. Economic Impact Reports 2025. URL: <https://wtcc.org/research/economic-impact> (дата звернення 28.05.2026).
45. UNCTAD Digital Economy Report 2024. United Nations Conference on Trade and Development. URL: <https://unctad.org/topic/ecommerce-and-digital-economy/digital-economy-report> (дата звернення 28.05.2026).
46. Hall, C. M. *Tourism and Climate Change: Impacts, Adaptation and Mitigation*. London : Routledge, 2021. 322 p.
47. What is smart tourism? European Commission. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/smart-tourism> (дата звернення 28.05.2026).
48. Шикіна, О. В., Парфіненко А. Ю. Інноваційні технології розвитку туристичних дестинацій в умовах цифрової економіки. *Бізнес Інформ*. 2021. № 11. С. 189–195. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-11_0-pages-189_195.pdf (дата звернення 28.05.2026).
49. Шандор, Ф. Ф., Кляп М. П. Тенденції розвитку міжнародного туризму в умовах глобалізації. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2020. Вип. 1(55). С. 148–154. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/32241> (дата звернення 28.05.2026).
50. Федорченко, В. К., Дьорова Т. А. Світовий ринок туристичних послуг: фактори розвитку та глобальні виклики. *Інфраструктура ринку*. 2022.

Вип. 68. С. 91–97. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2022/68_2022/18.pdf (дата звернення 28.05.2026).

51. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). Tourism Data Dashboard. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data> (дата звернення 28.05.2026).

52. World Travel & Tourism Council (WTTC). Research and Economic Impact Reports. URL: <https://wttc.org/research/economic-impact> (дата звернення 28.05.2026).

53. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). Digital Economy Report. URL: <https://unctad.org/topic/ecommerce-and-digital-economy/digital-economy-report> (дата звернення 28.05.2026).

54. World Economic Forum. Travel & Tourism Development Index 2024. URL: <https://www.weforum.org/reports/travel-and-tourism-development-index-2024/> (дата звернення 28.05.2026).

55. UNESCO. Sustainable Tourism Programme. URL: <https://www.unesco.org/en/sustainable-tourism> (дата звернення 28.05.2026).

56. World Bank. Tourism and Competitiveness. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/tourism> (дата звернення 28.05.2026).

57. United Nations Environment Programme (UNEP). Tourism and Sustainability. URL: <https://www.unep.org/explore-topics/resource-efficiency/what-we-do/responsible-industry/tourism> (дата звернення 28.05.2026).

58. UITT – Україна: подорожі та туризм. Міжнародна туристична виставка. URL: <https://uitt-kiev.com/> (дата звернення 28.05.2026).